

JOURNALISTI

Suomen Journalistiliiton ammattilehti • 96. vuosikerta 28.5.2020

5 | 20

Kone vie
osan
käännöspalkkiosta
s. 21

Kaivosyhtiö
uhkasi
korvausvaateella
s. 22

Hur arbetar en
sommarmikarie
på distans?
s. 34

Pandemia vei viestijät
ennennäkemättömään
myrskyyn 14

KUVA: KAROLINA ISAKSSON

Yritys etsi freelanceria ujuttamaan lehtiin juttuja.

s.30

Nuoret eivät tilaa maakuntalehtiä, eikä vika ole nuorissa.

Tuija Siltamäki

s.4

Maria Pettersson ● Twitter: mariapettersson
maria.pettersson@journalistiliitto.fi

Tämä voi olla ainoa tilaisuutemme mediatukeen

Suomi on mediatukien kehitysmä. Nyt keskustelu tuesta on viimein avattu, ja tämä saattaa olla ainoa mahdollisuutemme nostaa Suomi muiden Pohjoismaiden tasolle.

Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa valtio on jakanut journalismille koronatukea 24–66 miljoonaa euroa. Se jaetaan normaalin mediatuen päälle – maat tukevat tiedonvälitystä vuosittain 50–80 miljoonalla eurolla ja perivät siitä matalampia veroja kuin Suomessa. Ne pitävät tiedonvälitystä niin tärkeänä osana demokratiaa, että haluavat tukea sitä.

Suomessa tiedonvälitystä ei tueta, vielä. Nyt tilanne on kuitenkin lupaavampi kuin vuosikymmeniin.

Hallitusohjelmaan on kirjattu median tukeminen. Ministerinä on journalistitaustainen **Timo Harakka** (sd.), joka antoi Julkisen sanan neuvoston entiselle puheenjohtajalle **Elina Grundströmille** tehtäväksi selvittää erilaisia tukimalleja. Ajatuksena on, että ensin jaettaisiin koronatukea ja sen jälkeen katsottai-

siin Pohjoismaiden mallien mukaisia pysyviä tukimalleja. Myös työntekijöitä edustava Journalistiliitto ja työnantajia edustava Medialiitto ilmoittivat yhdessä kannattavansa lämpimästi tiedonvälityksen tukemista ja olevansa yhtä mieltä siitä, että paras malli tuen jakamiseen olisi palkkatuki.

TILAISUUS TUODA tiedonvälityksen tuki pohjoismaiselle tasolle ei välttämättä toistu vuosikymmeniin. Muilla hallituspohjilla se on paljon vaikeampaa, jopa mahdotonta. Kokoomuksen **Petteri Orpo** totesi viime kuussa epäsuorasti, että vaikka puolue kannattaa median koronatukea, se ei pidä pysyvää tukea hyvänä ideana. Perussuomalaisilta tuskin kannattaa odottaa tukea journalismille. Aloite tuesta on tullut SDP:ltä ja nyt on vain toivottava, että keskustaa ymmärtää, kuinka tärkeää on pitää koko Suomi informoituna. Paikallislehtien aseman toivoisi olevan keskustapoliitikoille sydämenasia. Ei ole heidänkään etunsa, että kaikki uutiset laaditaan Helsingissä. Ja kuka kirjoittaa

KUVA: SUSANNA KEKKONEN

Tiedonvälitys ei voi olla pelkästään liiketoimintaa.

oman kylän työstä tai pojasta, jos ei paikallisen lehti?

Alan sisältä on kuulunut jonkin verran epäilyjä tuen tarpeellisuudesta. Esimerkiksi mediayhtiö Sanoman toimitusjohtaja **Susan Duinhoven** sanoi, että Sanoman tilanne on hyvä eikä se "aio olla ensimmäisten joukossa tukea hakemassa". Vastikään tulosvaroituksen antaneen Sanoman tilanne voi olla hyvä, mutta se on viime vuosina myös toistuvasti irtisanoanut henkilöstöä, viimeksi puolitoista vuotta sitten. Duinhoven ilmeisesti ajattelee samalla tavalla kuin monet suomalaiset poliitikot – ja päinvastoin kuin muualla Pohjoismaissa ajatellaan – että median pyörittäminen on vain liiketoimintaa. Demokratiaa ei kuitenkaan voi ylläpitää ilman toimivaa ja kattavaa mediaa, eikä tiedonvälitys siksi voi olla pelkästään liiketoimintaa.

Jopa Duinhoven myöntää, että monilla alueellisilla lehdistä tilanne on hankala. Unohdiko hän, että Sanoma osti juuri 15 alueellista lehteä, vai ovatko nuo 15 lehteä sattumalta juu-

ri ne suomalaiset paikallislehdet, joita korona-kriisi ei ole koskettanut?

FIKSUSTI ESITETTY, rakentava kritiikki on hyvästä. Jos sen sijaan syntyy tunne, että tukea vastustetaan alan sisällä, tilanne on viestintäministeriölle vaikea.

Moni poliitikko vastustaa tukea omista syistään ja yrittää estää sen. Luotettavan journalismin tukemista vastustavat tahot ovat ministeriön kimpussa sosiaalisessa mediassa. Jos vielä alan sisältä annetaan ymmärtää, että tukea ei tarvita tai ainakin sitä tullaan jakamaan ihan väärin, on ministerin paljon vaikeampi ajaa idea läpi budjettineuvotteluissa. Ja jos se ei nyt onnistu ja ministeri saa näpeilleen, tulee tuesta poliittisesti myrkyllinen aihe, johon seuraavat ministerit tuskin haluavat sotkeutua.

Onneksi Journalistiliitto ja Medialiitto ovat nyt tuen välttämättömyydestä yhtä mieltä. Suomalaiset ansaitsevat luotettavaa tiedonvälitystä yhtä paljon kuin muidenkin Pohjoismaiden asukkaat. ●

Kannen kuvitus: Emmi Nieminen

JOURNALISTI

Suomen Journalistiliiton
ammattilehti 96. vuosikerta
28.5.2020

VASTAAVA PÄÄTOIMITTAJA /
ANSVARIG CHEFREDAKTÖR
Maria Pettersson 045 675 7401

TOIMITUSSIHTEERI /
REDAKTIONSSEKRETERARE
Marja Honkonen 050 379 9108
Manu Marttinen (kirjoitusvapaalla)

TOIMITTAJAT / REPORTRÄR
Manu Haapalainen 050 501 0716
Tommy Pohjola 050 300 3510
Nina Erho (työkierrossa)

ULKOASU / LAYOUT
Heli Saarela 050 470 0016

SÄHKÖPOSTIT
etunimi.sukunimi@journalistiliitto.fi
fornamn.slaktnamn@journalistiliitto.fi

VERKKOLEHTI
www.journalisti.fi

TILAUKSET / BESTÄLLNINGAR
Jaicom Oy 03 4246 5383
journalisti@jaicom.com

PAINO / TRYCKERI
I-print Oy, Seinäjoki
ISSN 1236-3596 (painettu/tryckt)
1458-4271 (verkko/nät)

JULKAISIJA / UTGIVARE
Suomen Journalistiliitto
Finlands Journalistförbund
09 612 2330, faksi 09 640 361
PL 50, 00531 Helsinki

SEURAAVA JOURNALISTI 6 / 2020
ILMESTYY 27.8., AINEISTO 19.8.

ILMOITUSMYNTI:
www.journalisti.fi > ilmoittajille
044 755 5002

VASTUULLISTA
JOURNALISMIA

KUVA: HELI SAARELA

s.42

Vihapuhe ja häirintä
ovat työsuojelukysymys,
sanoo Sami Koivisto.

Ei ole kenenkään
etu, että tiedote
menee mediassa
sellaisenaan läpi,
kirjoittaa Jaakko
Kilpeläinen.

s.32

Maakuntalehdillä ei ole nuorille mitään tarjottavaa, kirjoittaa toimittaja Tuija Siltamäki

Tuija Siltamäki, teksti ● Aapo Huhta, kuva

TUIJA SILTAMÄKI

- 28-vuotias lahtelais-tampere-lais-helsinkiläinen toimittaja.
- Yhteiskuntatieteiden kandidaatti Tampereen yliopistosta.
- Työskennellyt toimittajana Ylellä, Helsingin Sanomissa, Aamulehdessä, Kouvolan Sanomissa ja Etelä-Suomen Sanomissa sekä ylioppilaslehti Aviisin päätoimittajana.
- Kirjoittanut Elinkeinoelämän valtuuskunnalle pamfletin Nuoriso, pilalla. Kirjoittaa parhaillaan Teokselle tietokirjaa sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta Minea Koskisen, Jari Hanskan ja Emilia Mäenmaan kanssa.

Niin kauan kuin muistan, Suomessa on surkuteltu maakuntalehtien kurjaa kohtaloa.

Vanhat tilaajat kuolevat pois, loput riistää Yle. Nuoria ei saa tilalle, koska he eivät vanhempiensa tavoin tilaa lehtiä tottumuksesta tai säälistä. Selityksiä on haettu niin nuorten muuttuneista mediankäyttötavoista (pitävät paperilehtiä kalkkisten juttuna) kuin yleisestä hengen velttoudesta (eivät jaksakaan lukea, katsovat vain tupevideota).

Nuoret ovat epäilemättä lukutaidottomia vätyksiä, mutta mitä jos he eivät lue maakuntalehtiä, koska niissä ei ole heille mitään luettavaa?

LEHTILUKUSALIT OVAT kiinni, joten tein kierroksen maakuntalehtien verkkosivuilla. Koronaa ja yhteistoimitusten tuotantoa lukuun ottamatta pääsiäisen tarjonta näytti tältä:

Aamulehti kertoi pastorin järkyttävästä kivusta ja toimittajan koiran kuolemasta. Eläimen kalmo hyvästeltiin myös Etelä-Suomen Sanomissa. Kainuun Sanomissa mies kertoi kroonisista kivuista. Keski-Suomalainen paljasti, mitä suomalaiset tekevät istuessaan vessassa. Kymen Sanomat raportoi paikallisen miehen pääsiäismunatalukoista. Turun Sanomissa leskimies eli erityislapsen kanssa. Hämeen Sanomissa Pirkko Mannola odotti innolla ke-sää. Ilkka-Pohjalaisessa luudalla lentävät noidat toivat iloa pääsiäiseen.

En pystynyt klikkaamaan yhtään juttua auki – ja minä olen sentään itsekin kirjoittanut niitä. Etelä-Suomen Sanomissa testasin Lahden keskustan yleiset vessat, Kouvolan Sanomissa raportoin noin 300-vuotiaiden vapaapalokuntalaisten soihtumarssista. "Etukäteen ei koskaan tiedä, kuinka moni lähtee marssille." Herranjestas miten mielenkiintoista!

KAIKKI MAAKUNTALEHTIEN jutut eivät tietenkään ole huonoja – ne seuraavat ansiokkaasti esimerkiksi paikallispolitiik-

kaa – ja surkeita juttuja tehdään viikosta toiseen muual-lakin. Kyse ei ole nyt siitä.

Kyse on siitä, että jos uutiset saa ilmaiseksi iltapäivä-lehdistä ja Yleltä ja "lukujuttuja" puoli-ilmaiseksi yhdys-valtaisista laulehdistä, miksi kukaan tilaisi maakun-talehtiä?

Kolme kuukautta Kymen Sanomia maksaa 148,50 euroa, Economistin saa samaksi ajaksi parilla kymppillä. Paikalli-sella miehellä on parempi olla vuosisadan pääsiäismuna-talkoot.

Paikallisuudessa maakuntalehdet kilpailevat nykyään Facebook-ryhmien kanssa, eikä niiden referoiminen kiin-nosta lukijoita loputtomiin. Sen sijaan heitä voisi kiin-nostaa ammattitaitoisen toimittajan ja kuvaajan hyvin kirjoitettu ja kuvattu juttu, jossa on ihan oikeasti käyty jossain paikassa, selvitetty asioita ja saatu selville jotain edes vähän merkityksellisempää kuin se, että kauppa-keskus Triossa voi käydä ilmaiseksi vessassa.

MAKUNTALEHTIÄ TEHDÄÄN niille, jotka niistä maksavat: van-huksille ja lapsiperheille. Nuoret jäävät usein ongelmaksi tai eksoottiseksi olenoksi. Tunnetko nämä nuorison suosimat lyhenteet?

Tiedotusvälineet ovat aina tekijöidensä näköisiä, ja maakuntalehdissä sen huomaa erityisen hyvin. Jos haluaa tavoittaa nuorta yleisöä, kannattaa palkata nuoria teki-jöitä.

Valitettavasti heidän eivät enää tarvitse maakuntaleh-tiä kuin ennen, sillä "arvokasta työkokemusta" saa ny-kyään myös viestintätoimistoista. Niissä kuuluu kaiken lisäksi olevan kivaa, toisin kuin monissa lehdistä, joissa tunnelma vaihtelee lannistavasta lamaannuksesta avoi-men henkilöstövastaiseen henkilöstöpolitiikkaan.

Voi tietysti toivoa, että auton ja omakotitalon jälkeen entiset nuoret hankkivat maakuntalehden kestotilauk-sen, mutta itse en jaksakaan siihen uskoa. Ei sellaista osaa kai-vata, jota ei ole koskaan tarvinnut. Lineaarisen television suosio on minullekin täysi mysteeri, enkä ole ikinä edes harkinnut tilaavani maakuntalehteä.

Mieluummin katson kavereiden naamoja netistä. ●

Kuvauskeikkojen sijaan jyvaskyläläinen freelancer Pasi Hakala on tehnyt tänä keväänä töitä kasvisravintolan keittiössä.

Toinen ammatti pelasti Pasi Hakalan kevään – 66 prosenttia freelancereista kertoo keikkojen vähentyneen koronakriisin aikana

Manu Haapalainen, teksti • Hanna-Kaisa Hämäläinen, kuva

–42,8%

Mediamainonnan määrä laski huhtikuussa 42,8 prosenttia verrattuna viime vuoden huhtikuuhun. Painetut sanoma- ja kaupunkilehdet ovat menettäneet mainoksistaan puolet, verkkomedia neljänneksen. Mainonnan määrä alkoi laskea jyrkästi maaliskuussa koronakriisin vuoksi.

Lähde: Kantar TNS

Keskipohjanmaata kustantava

KPK-yhtiöt ei aio jakaa osinkoa. Henkilöstöä lomauttaneen yhtiön hallitus perustelee esitystä sillä, että myös omistajat haluavat kantaa vastuunsa koronakriisissä. Lue lisää: journalisti.fi

Matto vedettiin jalkojen alta aika totaalisesti”, **Pasi Hakala** sanoo.

Koronavirus mullisti freelance-valokuvaajana työskentelevän Hakalan työtilanteen kertarykäisyllä. Maaliskuun puolivälin työkeikka Berlinissä järjestettyyn eurooppalaista kulttuurivaihtoa käsitelleeseen seminaariin jäikin toistaiseksi viimeiseksi.

”Tammikuu ja helmikuu olivat jo olleet työtilanteen kannalta hiljaista aikaa. Se ei haitannut, koska niin on joka vuosi”, Hakala sanoo.

”Kalenteri oli kuitenkin alkanut täyttyä kevättä kohden todella lupaavasti.”

Hakalan palattua Saksasta sähköpostilaatikkoon alkoi kolahdella viestejä. Sekä tapahtumia että kuvauskeikkoja peruttiin tai siirrettiin. Kalenteri tyhjentyi muutamassa päivässä kokonaan.

”Kevään työt peruuntuivat sataprosenttisesti. Olo oli todella epätodellinen. Nytkin seuraava kuvaus on sovittu vasta kesäkuun puoliväliin, ja myös sen toteutuminen näyttää epätodennäköiseltä.”

Hakala putosi tyhjän päälle vain hetkeksi. Kahdenkymmenen vuoden kokemus työskentelystä ravintolakeittiössä tuo turvaa muutostilanteessa. Kevään pelasti huhtikuuisena perjantai-iltana tullut puhelu. Jyväskylässä kasvisravintolaa pitävä **Maija Silvennoinen** soitti, ja kertoi tarvitsevasa apua.

”Vastasin hänelle suoraan, että työtilanteeni on lähinnä säälittävä. Hän taas oli kahdestaan tyttärensä kanssa tehnyt töitä kellon ympäri, ja tarvitsi lisäkäsia. Menin heti maanantaina aamukahdeksalta verestelemään vanhoja muistoja ruoanlaittoon”, Hakala kertoo.

”Todennäköisesti uusi ravintolaurani tosin loppuu kesäkuun vaihteessa. Siinä vaiheessa ravintola pystyynee jo ottamaan vuokratyövoimansa takaisin töihin.”

JOURNALISTILIITTO SELVITTI toukokuun alkupuolella free-jäsenille tehdyssä kyselyssä koronakriisin vaikutusta näiden työtilanteeseen. Kaksi kolmesta vastanneesta raportoi työtilanteensa heikentyneen koronakriisin myötä.

39 prosenttia kertoi, että työtilanne tai toimeksiantojen määrä oli vähentynyt selvästi. 27 prosentin mukaan tilanne oli heikentynyt hieman. Työtilanteensa kertoi parantuneen ainoastaan kuusi prosenttia vastanneista.

Kyselyyn vastasi 275 Journalistiliiton free-jäsentä, joista naisia oli 60 prosenttia ja miehiä 40 prosenttia.

Tulot olivat laskeneet samassa suhteessa. 67 prosenttia vastaajista kertoo koronakevään vähentäneen tulojaan. 43 prosentilla vastaajista heikennys on ollut suuri.

Kun vastaajien keskimääräinen kuukausitulo ennen kriisiä oli 2900 euroa kuukaudessa, on se koronakevään aikana laskenut 1800 euroon.

”Varsinkin se on oikeasti kova juttu, että olen yrittäjänä nyt viimein oikeutettu työmarkkinatukeen.”

Pasi Hakala, freelance-valokuvaaja

PASI HAKALA KUULUU niihin, joiden tuloihin tilanne on vaikuttanut merkittävästi. Hakala tekee normaalisti neljästä kahdeksaan journalistista kuvauskeikkaa kuukaudessa sekä päälle kuvauksia yrityksille ja yksityishenkilöille.

”Tulot ovat nyt pudonneet nollaan näiden kaikkien osalta”, Hakala sanoo.

Jo sovittujen keikkojen peruuntumisesta raportoi yli puolet vastaajista. Joka neljänneltä keikkoja on peruttu paljon tai erittäin paljon. Toisaalta 42 prosenttia vastaajista kertoo, että keikkoja ei ole peruttu lainkaan.

Vain kymmenen prosenttia kertoi, että perutusta keikoista on maksettu korvaus. Tällöinkin korvauksen taso on vastaajien mukaan ollut yleensä nimellinen. Täyden korvauksen peruuntuneista keikoista ilmoittaa saaneensa vain 16 prosenttia niistä, joiden töitä oli peruttu.

11 prosenttia vastaajista kertoi työn tilaajan pyytäneen kriisin vuoksi laskuttamaan jo tehdystä työstä alun perin sovittua vähemmän. Vajaa kolmasosa niistä, joilta tätä oli pyydetty, oli suostunut palkkion alennukseen. Valtaosaltaan freelancereiden keskiansion lasku siis johtui töiden vähenemisestä, ei palkkiotason romahtamisesta.

Kriisi ei ole juuri vaikuttanut ei-journalististen viestintäalan töiden tekemiseen. Viestintäpuolella keikkoja ei kyselyn perusteella ole peruttu juuri lainkaan.

MYÖS YRITTÄJÄT VOIVAT nyt saada työmarkkinatukea. Työttömäksi työnhakijaksi TE-

”Korona-ajan urheilutoimittaminen on lähtökohdaltaan samanlaista kuin yleistoimituksen työ kaikkina aikoina. Nyt juttuaiheita ei tarjotakaan joka ilta kultalautasella.”

Jatkoajan päätoimittaja Antti Pärnänen Journalistin verkkokommentissaan 7. toukokuuta

Yhdeksän Etelä-Suomen Sanomien toimittajaa odotti yli vuoden viranomaisten ratkaisua siitä, loukkasiko paikkansa pitänyt kourimisuisointi lahtelaisvaltuutetun kunniaa. Lue lisää: journalisti.fi

toimistoon oli kuitenkin kyselyyn vastanneista ilmoittautunut ainoastaan 23 prosenttia. Tuen hakeminen on kannattanut. Työttömäksi ilmoittautuneista vain 15 prosenttia oli saanut hylkäävän tukipäätöksen.

Kuntien jakamaa 2000 euron yksinyrittäjätukea kertoi hakeneensa noin 30 freelanceria. Tukea oli saanut kymmenkunta. Suurimmalle osalle hake-neista päätöstä ei ollut vielä tullut.

Myös Pasi Hakala kiittelee tukien auttavan vai-keimman vaiheen yli pääsemisessä. Oman yri-tyksensä kautta työskentelevä Hakala on saanut Finnfotolta 1400 euron arvoisen avustuksen. Myös työttömyyskorvaus ja asumistuki ovat auttaneet selviytymään.

”Varsinkin se on oikeasti kova juttu, että olen yrittäjänä nyt viimein oikeutettu työmarkkina-tukeen. Myös kollegan vinkkaamasta asumistues-ta sain hyväksytyn päätöksen muutamassa päivä-sä. Näiden ansiosta studion ja asunnon vuokrien maksaminen näyttää nyt onnistuvan.”

KYSELYN AVOIMISSA kysymyksissä kysyttiin, onko vas-taaja löytänyt muita töitä korvaamaan vähentynei-tä oman alan työtilaisuuksia.

Moni on löytänyt ainakin jotakin korvaavaa työtä, myös muun alan työtä.

”Olen saamassa taiteilija-apurahan kaunokirjal-liseen työskentelyyn”, kirjoittaa eräs vastaaja.

”Teen apurahalla omaa hanketta, mutta työnte-ko on hyvin haastavaa, koska lapset ovat kotona”, toteaa toinen.

Kolmannella on kehiteillä oma verkkolehti toi-sen freelancerin kanssa. Eräs vastaaja on perusta-nut verkkokaupan, josta on tullut lisätienestettä.

Ongelma on usein, että muillakin aloilla on vai-keaa.

”Olen ajanut sivutoimisesti taksia vuoden ver-ran, sillä toimeksiantoja ei ole löytynyt tarpeeksi”, vastaaja kirjoittaa.

”Koronaviruksen takia taksiajot vähenivät 80–90 prosenttia.”

Monet työtilanteeseen ja tulevaisuuteen liitty-vät avovastaukset kertovat toivottomuudesta. Elo-kuva-arvostelija huomauttaa olevansa ensi-iltojen peruuntumisen vuoksi vailla töitä.

”Entinen hyvä aika ei palaa enää koskaan”, toi-nen freelancer uskoo.

”Korona on vienyt kaikki tuloni”, kertoo kolmas.

Freekentälle on tyypillistä, että osalla menee pa-remmin kuin toisilla.

”Epidemia ei ole juurikaan vaikuttanut työtilan-

teeseeni”, yksi vastaaja toteaa.

”Sen aikana olen saanut työtarjouksia enemmän kuin olen pystynyt ottamaan vastaan. Uskon, että töitä riittää myös jatkossa.”

Myös Pasi Hakala vakuuttaa, että tilanne ei ole vienyt hänen uskoaan tulevaisuuteen valokuvaa-jana.

”Iso osa kuvauskeikoista on peruuntunut, mutta monet on myös siirretty syksyyn. Syksystä ei tie-tenkään voi vielä varmasti tietää, mutta uskon, että silloin töitä taas riittää.” ●

Freelancerien koronakysely

- Kysely tehtiin toukokuun alussa sähköpostitse Journalistiliiton free-jäsenille.
- Kyselyyn vastasi 275 jäsentä, joista 60 prosenttia oli naisia.
- Vastaajien tulot olivat ennen koronaa keskimäärin 2900 euroa kuussa.
- Vastaajien tulot olivat huomattavasti suuremmat kuin Journalistiliiton tuoreimmassa freetutkimuksessa 2018. (Tuolloin 2200 euroa kuussa.)
- Korona-aikana tulot laskivat noin 1800 euroon.
- 67 prosenttia vastaajista kertoo tulojensa laskeneen korona-aikana. 43 prosentilla tulot laskivat selvästi.
- Vain 23 prosenttia vastaajista kertoi ilmoittautuneensa työnhakijaksi TE-toimistoon. Kuntien kautta jaet-tavaa 2000 euron yksinyrittäjätukea kertoi hakeneensa vain noin 30 free-lanceria.

PALKKATUKI OLISI MEDIA-ALAN LIITTOJEN MIELEEN

Journalistiliitto ja Medialiitto haluaisivat valtion tukevan tiedotusvälineitä journalisti-sen sisällön tekemiseen kohdistuvalla palkkatuella. Se voitaisiin liittojen mie-lestä kohdentaa tiedotusvälineille, joiden mainosmyynti on kärsinyt koronakriisistä eniten. Näin valtio voisi tukea sisältöjen te-kemistä ja median toimintaedellytyksiä kaikkialla Suomessa.

Liikenne- ja viestintäministeri **Timo Harakka** (sd.) kertoi huhtikuussa minis-teriön valmistelevan uutistoimistotukea ja journalistisiin sisältöihin kohdistuvaa tu-kea. Lisäksi sanomalehtien seitsemäpäiväinen jakelu halutaan turvata. Asiaa selvittää oma työryhmänsä, joka sai 20. toukokuuta työ-lleen jatkoajan.

Marja Honkonen

JÄRJESTÖT HALUAVAT PITÄÄ LOMAUTUS-YT:T NOPEINA

Työmarkkinakeskusjärjestöt esittävät, että hallitus jatkaisi työläinsäädäntöön ja so-siaaliturvaan koronakriisin takia tehtyjä muutoksia vuoden loppuun asti. Lomau-tusneuvottelut voitaisiin siis käydä koko loppuvuoden ajan viidessä päivässä ja työt-ömyyskorvausta saisi työttömyyden ensim-mäisestä päivästä lähtien.

Lisäksi Kuntatyönantajat, EK, SAK, Akava ja STTK esittävät, että työttömyyskorvauksen enimmäismaksuajan kertyminen keskeytet-täisiin niin ikään vuoden loppuun.

Esitys on jatkoa maaliskuussa tehdyille sopimukselle. Koronakriisin takia tehtyjen lakimuutosten oli määrä olla voimassa kesä-kuun loppuun asti.

Marja Honkonen

OIKAISUJA

Toisin kuin *Journalistissa* 4/2020 kerrottiin, *Eden*-elokuvan tuottaa Tekele Oy, ei Nordisk Film. Nordisk Film on elokuvan levitysyhtiö. Samassa lehdessä haastateltu **Tuomas Peltomäki** on 38-vuotias, ei 39.

KORONAKRIISI SAI VIESTIJÄT KIIREISEKSI

Viestijöiden työmäärä on kasvanut koronakriisin takia merkittävästi. Näin arvioi 75 prosenttia vastaajista viestintäalan ammattilaisten jär-jestön ProComin kyselyssä. Liki puolet ker-toi tavallisen työnsä jääneen ainakin osin

koronan jalkoihin, ja vain harva on saa-nut lisää resursseja työnsä hoitamiseen.

Vastaajien mukaan työtä on ollut huomavasti enemmän muun muassa sisäisessä ja sidosryhmille tehtävässä viestinnässä. Pro-

Com teki kyselyn huhtikuussa yhdessä Jyväskylän yliopiston kanssa. Siihen vastasi 241 johtavassa asemassa olevaa viestijää.

Marja Honkonen

Lue lisää aiheesta sivuilla 14–20.

Koronan mukana kiire katosi ja filosofia palasi

Viranomaiset ovat havahtuneet pandemian myönteisiin vaikutuksiin.

THL:n sivuilla 11. toukokuuta julkaistussa kolmen tutkijan kirjoittamassa blogitekstissä koronan kivojen vaikutusten listaan kuuluvat etätyöskentelyn rauha, perheiden lisääntynyt yhteinen aika, ikääntyvien tueksi syntynyt yhteisöllisyys, digitaitojen läpimurto, päästöjen vähentyminen sekä entistä runsaampi lähiliikunta.

Ei siinä tosin paljon lähiliikuntalenkillä naurata, kun olet lomautettuna, työttömänä tai keikattomana ja samaan aikaan pyörität lastesi etäkoulua, hoidat vanhempiesi karanteenihuoltoa ja seuraillet etänä pelko hanurissa, kun maailmantalous hiljalleen romahtaa.

Freelancereille tilanne on synkkä. Pandemia on vienyt monelta todella ison osan töistä. Itseltäni noin 60 prosenttia normaalista laskutuksesta jää tällä hetkellä toteutumatta.

Voikin helposti jäädä huomaamatta, että tämä on myös ruhtinaallinen mahdollisuus. Meille tarjoillaan nyt hopeavadilla sitä kaikkein tärkeintä: aikaa.

KODISSAMME ON nukuttu enemmän kuin aikoihin. Yksi viikko maaliskuussa tyhjensi kalenterin, ja sitten nukuttiin kymmenen vuoden univelat pois.

Yhtenä yönä en saanut unta, kun olin nukkunut niin jumalattoman paljon edellisinä. Luin keittiössä kirjaa, joka oli vuosia kerännyt pölyä yöpöydällä. **Juha Itkosen** *Hetken hohtava valo* on poljennoltaan sen verran verkkaista settiä, että se oli jäänyt dynaamisempien teosten jalkoihin.

Eräs tarinan kokonaisuuden kannalta merkityksellisen kohta kirjassa imaisi minut ihmisen elämän ohikiihtyvyyden, hetkellisuuden ja herkkyyden ymmärtämiseen niin vahvasti, että en ole kokenut selaista sitten teinivuosien.

Ymmärrys kaiken katoavaisuudesta oli öisessä keittiössä läsnä niin väkevästi, että jotenkin alkoi nolottaa koko tunteellisuus. Päättelin sen johtuvan siitä, että nyt oli ensimmäistä kertaa pitkään

aikaan aikaa tuntea nämä melko ilmiselvät tunteet.

FILOSOFIAKIN PALASI. Tein kymmenen vuotta sitten Taideteollisessa korkeakoulussa lopputyöni, jonka aihe oli ihmisen suhde luontoon. Eli aika omape räistä ja ”diippii shittii” siis.

Koulun jälkeisen kymmenen vuoden aikana luontoon liittyvät filosofiset pohdinnat ovat jääneet jonnekin imuroinnin ja yötöiden väliseen hämäärään. Erittäin epäkaupallinen valokuvataideprojekti on ehkä viimeinen asia, joka kiehtoo ruuhkavuosien painon alla kamppailevaa yrittäjänluuskaa.

Tänä keväänä huomasin kuitenkin autoon kesärenkaita vaihtaessani kehitteleväni lopputyöni aihetta eteenpäin. Sillä ei ole oikeastaan merkitystä, jatkanko työtä oikeasti, mutta pelkkä ajatusten paluu tuntuu terveeltä.

MITÄ TEEN työpäivään raivaantuneella ajalla? Murehdinko vain tulevaa? Tuijotanko somea? Vai toimin ko aktiivisesti oman tilanteeni parantamiseksi?

Markkinointi on yritykselle kaikkein välttämättömintä. Sen tietää jokainen yrittäjä. Yrittäjän pitää soittaa, tavata, esitellä, ehdottaa, ideoida, hymyillä ja jutella.

Maaliskuussa välttelin kohtaamasta tätä epämiellyttävää totuutta. Minulla oli lista asioista, lista ihmisistä, lista ideoista, mutta toteutus oli jäänyt puolitiehen, koska ennen koronaa ei ollut aikaa.

Nyt oli aikaa, joten oli keksittävä lisää tekosyitä. Ei voi soittaa, ei voi ehdottaa, ei voi myydä, ei voi tavata, ei voi ajatella, koska korona. Lopulta katsoin totuutta silmiin. Puhelin käteen nyt, jotta olisi tekemistä, kun tämä radiohiljaisuus joskus loppuu.

Vaikka elämä varmasti lopulta palaa kiireiseen, hermostuneeseen ja poukkoilevaan uomaansa, jostain tästä lisääntyneestä ajasta meille jää. Toivottavasti ainakin arvostamme enemmän sitä, mikä on ulottuvillamme. Ehkä näemme sen, koska saimme hetkeksi pysähtyä. ●

Riikka Räisänen, 49

- Yhteiskuntatieteiden maisteri, Tampereen yliopisto 1998
- Ylen uutis- ja ajankohtais-toimituksen päätoimittaja tammikuusta vuodesta 2017 alkaen.
- Siirtyi Helsingin Sanomista Ylen Yhteiskunta-toimituksen päälliköksi vuonna 2015.
- Toimi HS:ssä 1997–2015 toimittajana, uutispäällikkönä ja esimiehenä sekä päätoimittajana. Vuonna 2013 oli myös HS:n ja Nelosen uutisten vt. vastaava päätoimittaja.
- Me Naisten toimituspäällikkö 2008–2009.
- Naimisissa Helsingin Sanomien toimittajan Kari Räisäsen kanssa.
- Harrastaa kuorolaulua, pienviljelyä, kirjoja, Kuura-koiran ulkoilutusta, hiihtoa ja kevyttä voimailua.

Kuohuva toimitus on loistopaikka edetä uralla, Riikka Räisänen

Ylen uutis- ja ajankohtaistoimituksen päätoimittaja tietää jo, kuka kolumnisti seuraavaksi ehdottaa yhtiön rahoituksen leikkaamista.

Manu Marttinen, teksti ● Juuso Westerlund, kuva

Atte Jääskeläinen rekrytoi sinut aikoinaan Hesarista. Et lähtisi toista kertaa hänen kelkkaansa.

Pitää oikaista se, että emme liikkuneet kolkalla vaan tulim Pasilaan ensimmäisenä päivänä suksit kainalossa. Arvostan Attea, mutta en tee tällaisia ratkaisuja henkilön, vaan tehtävän kiinnostavuuden perusteella.

Toimitusten isot kuohut ovat työntekijöille raskaita prosesseja, mutta ne antavat loistavia mahdollisuuksia uralla etenemiseen.

Jos niissä kuohuissa keskittyy tekemään hyvin kulloisenkin tehtävänsä, niin saattaa olla, että kuohuissa käy ihan hyvin.

Olisit oikeasti halunnut Helsingin Sanomien vastaavaksi päätoimittajaksi, mutta onhan tämäkin ihan kiva työ.

Tämä on minun unelmatyöni. Olen todella iloinen siitä, että uskalsin vaihtaa 18 vuoden jälkeen. Olisi jäänyt satoja mahtavia ihmisiä tutustumatta ja tosi paljon asioita oppimatta, jos olisin jäänyt sinne.

Olet katsellut Jouko Jokisen työpistettä ja ajatellut: "Jonakin päivänä tämä kaikki voi olla minun."

Katselen sitä joka päivä, sillä se on jo minun, koska meillä on yhteinen työpiste. Meillä on pulpetit vierokkain uutishuoneen peränurkassa vaahdosammuttimen vieressä. Parasta on se, että saamme vieressä istuvilta meteorologeilta tuoreet säätiedot joka päivä.

Ylen työilmapiiri on parantunut parin viime vuoden aikana. Se on Ylen lukuisten hyvien pömpöjen ansiota.

Tämä on taivahan tosi. Täällä on satsattu paljon esimiestyöskentelyyn ja ennen kaikkea sen laatuun – ei määrrään. Oikeasti meidän hyvä meininki on kaikkien ansiota. Täällä on töissä Suomen parasta porukkaa.

Sanomalehtitöistä paras johtaja Yleisradion uutis- ja ajankohtaistoimitukselle.

Onhan se näin oltava, kun meitä on tänne kaksin kap-

palein palkattu. Olen rakastunut myös televisioon ja radioon, kuten aikoinaan sanomalehteen. Tuore rakkaus vipattaa punttia eniten. Tärkeintä on kuitenkin aina journalistinen ajattelu, ei väline.

Yle-pomoilla on bingo siitä, kuka kolumnisti seuraavaksi ehdottaa rahoituksen leikkaamista.

Se olisi kuolettavan tylsä bingo. Eikä me sellaista pidetä koska kaikki tietävät, että seuraavan Yle-kolumnin kirjoittaa vanha työkaverini, *Iltalehden* päätoimittaja **Perttu Kauppinen**.

Sinulla on noin 330 alaista ja uusioperheessäsi on viisi lasta. Näiden yksiköiden johtamisessa on paljon samaa.

Kyllä. Joka ilta pitää katsoa peiliin, että olisiko jonkun asian voinut tehdä vähän paremmin.

Journalistien ei kannattaisi etsiä elämäkumppaneitaan toimitusten ulkopuolelta. Suhteet siviilien kanssa eivät vain toimi.

Olen syölistynyt nimenomaan ei-siviilin kanssa kimp-paan menemiseen. Luulen, että me kumpikin joskus ta-hoillamme mietimme, että olisiko siviilin kanssa sitten-kin helpompaa.

Olet usein myöhässä tapaamisista. Olet kehittänyt valloittavan tavan saada myöhästelyt anteeksi.

Kiva kuulla sinulta, että saan nämä myöhästelyt anteeksi. Valloittavasta tavasta en tiedä mitään, mutta mi-nulla tosiaan on huono tapa myöhästellä. Olen koko ikä-ni koittanut korjata sitä, valitettavasti siinä onnistumatta. **Harrastat vihannesten viljelyä, murtomaahiihtoa ja kuoro-laulua. Olet siis tyypillinen Espoossa kasvanut töölöläinen hipsteri.**

Kyllä, mutta olen myös Kotkassa syntynyt savolaistaus-tainen pränksteri. Ei ole hyvä laittaa itseään liian tiuk-kaan lokeroon eikä suhtautua itseensä niin kovin juhla-vasti. ●

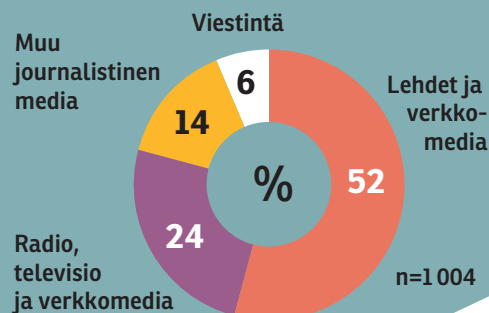

Media Work -tutkimus kertoo keskittymisen vaikeutuneen

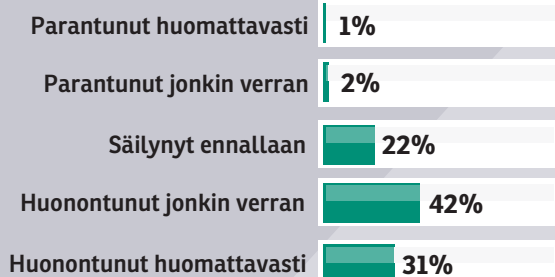
Manu Haapalainen, teksti • Johanna Sarajärvi, grafiikka

Jyväskylän ja Tampereen yliopistojen Media Work 2030 -tutkimusprojekti tarkastelee media-alan työtä digitaalisessa toimintaympäristössä. Osana projektia tehtiin lokakuussa 2019 kysely Journalistiliiton työssäoleville jäsenille.

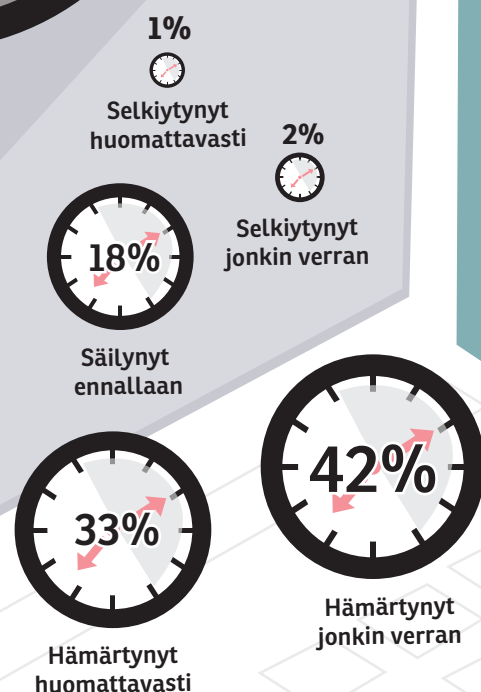
Missä työssä vastaajat olivat?

Työstä palautuminen on viimeisen 10 vuoden aikana

Työn ja vapaa-ajan raja on viimeisen 10 vuoden aikana

Miten työn kuormitusta voitaisiin vähentää ja työoloja kehittää?

1. Työsuhteet ja niiden muodot
Media-alan työntekijät haluavat pidempiä ja turvampia työsuhteita.

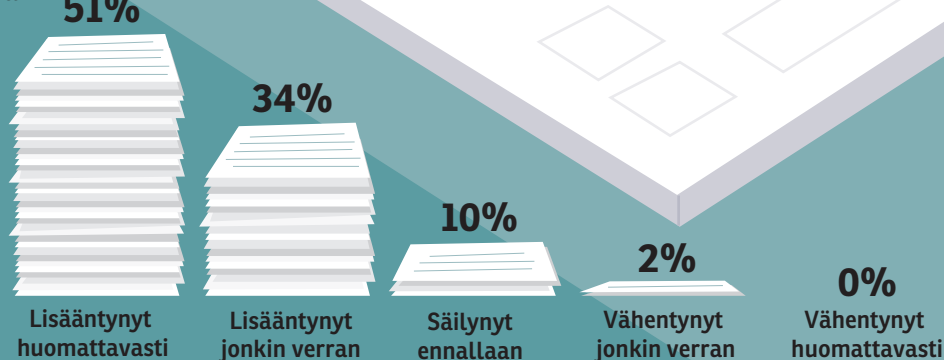
2. Työn organisointi
Media-alan työntekijät kokevat alalla tehtävän liian paljon liian pienellä työntekijämäärällä, mikä johtaa laadun ja hyvinvoinnin heikkenemiseen. Ratkaisuksi toivotaan lisää työntekijöitä toimituksiin ja joustavuutta työn tekemiseen.

3. Johtaminen
Johtamiseen toivotaan lisää panostusta ja esimiesasemassa oleville lisää koulutusta.

4. Työntekijän oikeudet ja edut
Media-alan palkkausta halutaan parantaa sekä työsuhteisilla että freelancereilla.

5. Koulutukset
Työnantajilta halutaan lisää koulutusmahdollisuuksia erityisesti teknisiin laitteisiin ja järjestelmiin, sosiaaliseen mediaan ja viestintään sekä työtapoihin liittyen.

Työn määrä on viimeisen 10 vuoden aikana

Työhön keskittymisen helppous
on viimeisen 10 vuoden aikana

Lisääntynyt
huomattavasti

1%

Lisääntynyt
jonkin verran

4%

Vähentynyt
jonkin verran

46%

Vähentynyt
huomattavasti

34%

Säilynyt
ennallaan

13%

Oletko tyytyväinen
oman työsi laatuun?

Hyvin tyytyväinen

7%

59%

Tyytyväinen

26%

Yhtä paljon
tyytyväinen
ja tyytymätön

8%

Enimmäkseen tai
hyvin tyytymätön

44%

kokee asioiden
menneen
parempaan
suuntaan

38%

kokee asioiden
menneen
huonompaan
suuntaan

Digitalisaation
vaikutus
mahdollisuuteen
tehdä työ hyvin

Onko työ
muuttunut paljon
viimeisen 10 vuoden aikana?

Hyvin paljon

46%

Melko paljon

42%

Jonkin verran

12%

Vähän tai ei lainkaan

1%

Millainen digiosaaja olet?

ekspertti

15%

selviytyjä

23%

perusosaaja

61%

putoaja

1%

**Koronavirusepidemia
vyöryi päälle kuin hyökyaalto.
Hallinnon ja viranomaisten
viestijöille koittivat
ennennäkemättömän vaikeat ajat.
Median palvelu ei onnistunut
parhaalla mahdollisella tavalla,
THL:n viestintäjohtaja
Päivi Väyrynen sanoo. ➔**

Tommy Pohjola, teksti • Emmi Nieminen, kuvitus

Voi jessus, mikä souvi tästä tulee!”

Maaliskuussa Suomi oli menossa kiinni. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n viestintäjohtaja **Päivi Väyrynen** sulatteli uutista poikkeusoloista. Samalla hän pohti kuumesti, miten talossa toimitaisiin, kun julkisen sektorin työn-

tekijät oli määrätty etätöihin.

”Niin, että hetkinen. Me teemme kriisiviestintää. Piti selvittää, kuka voi ja kuka saa tulla töihin. Tässä kun pitää jatkuvasti vaihtaa ajatuksia. Puhumme keskenämme koko ajan. Se ei onnistu etänä”, Väyrynen muistelee tilannetta *Journalistin* haastattelussa toukokuussa. Vähitellen etätökin on alkanut luonnistua.

Kiirettä on pitänyt viimeistään siitä lähtien, kun eduskunta hyväksyi valmiuslakien käyttöönoton.

”Tiedon tarve on ollut mittava ja toimintaohjelmuuksia tulee tasaisena virtana. Kun jokin päätös tulee nyt, niin viiden minuutin päästä mediasta otetaan yhteyttä THL:ään ja pyydetään tulkintaa. Meillähän ei ole silloin ne asiat hanskassa kokonaisuutena.”

Tietoa pitää saada nopeasti myös verkkopalveluun ja sosiaaliseen mediaan. Tuntuu, että eletään kädestä suuhun. Suunnitelmallisuus sisällöntuotannossa jää helppoa haaveeksi.

”Sitä pyrkii saamaan sellaisen hyvän rytmin viestintään, että suunnitelmallisuus korostuisi. Tuntuu, että elämme kädestä suuhun. Miten vain yrittää niin ei vain osu kohdalle”, Väyrynen sanoo.

TÄSSÄ JUTUSSA KOLME viestintäjohtajaa kertoo, miten koronavirusepidemiasta viestittiin suomalaisille. Tapahtumia ja arjen haasteita pohtivat myös kaksi toimittajaa, kaksi kansanedustajaa sekä julkishallintoon ja sosiaaliseen mediaan erikoistunut työelämäprofessori.

Kun poikkeusolojen viestintä valtionhallinnossa keskitettiin valtioneuvoston kanslialle viestintäjohtaja **Päivi Anttikosken** ja koko osaston päivät pitenivät. Tiimiin liittyi viestijöitä muista ministeriöistä ja työvuorolistat muokattiin uusiksi. Alkoi ennenkokematon kokousrumba. Viestinnän suunnittelu ja toteutus tehtiin vauhdilla.

”Valmiuslaki on edellisen kerran ollut voimassa vuonna 1939. En ikinä kuvitellut, että tämä tilanne tulisi eteen omalla kohdallani. Tämä on uutta kaikille, jotka ovat täällä töissä”, Anttikoski sanoo.

Valtionhallinnon tehostetun viestinnän ohjeet päivitettiin joulukuussa 2019, juuri ennen epidemian alkua.

Viestintäohjeen mukaan ”viranomaisten, virastojen ja virkamiesten vastuulla on toimia niin, että toiminta ja viestintä on puolueetonta, riippumatonta ja tasapuolista”. Viranomaisen viestinnän pitää aina olla totta ja niin selkeää, että kaikki tajuaavat. Nopeaakin sen on oltava.

Viestinnän tekemistä helpotti se, että poikkeusoloilla oli alusta saakka kaikkien eduskuntapuolueiden tuki. Tukea löytyi myös kansalaisilta.

”Eihän kukaan varmasti tiennyt, mitä on tulossa. Olemme edenneet olemassa olevan valmiussuunnitelman mukaan. Sitä on sitten lähdetty versioimaan”, Anttikoski sanoo.

Tapahtumien vyöryessä päälle hallitukselle ja valtioneuvoston kansliaan tulvi kysymyksiä etänä järjestettyjen tiedotustilaisuuksien ja puhelininfojen lisäksi kaikissa ajateltavissa olevissa kanavissa.

”VNK:ssa ihmisiä on neuvottu eteenpäin. Olemme koonneet ja pitäneet ajan tasalla ministeriöiden verkkosivustot, jossa on kysymyksiä ja vastauksia. Tarkkuus on kaikille tärkeää. Ohjeistusten on oltava kunnossa.”

VNK:n sivustolla on esimerkiksi peruskouluun liittyen 21 kysymystä ja niihin seikkaperäiset vastaukset. Kokouksia ja kokouksia käsittelevästä osiosta voi lukea elokuvaan menemisestä. Ja yleisesti – onko pakko? Vastaus: Rajoitukset on tehty ihmisten suojelemiseksi, eikä kenenkään tulisi pohtia, miten niitä voi kiertää.

Valtioneuvoston kanslia saa tietoa kansalaispalautteesta tammikuussa aloittaneesta Digi- ja väestötietovirastosta. Koronainfoon tuli huhtikuussa 500–700 puhelua päivässä ja joinakin päivinä jopa 2000. Vielä toukokuun alkuvuoroilla soittoja oli päivittäin 114–325.

Kriisin ensimmäisinä viikkoina Päivi Anttikoski jaksosi itsekin vastata kansalaisten puheluihin iltaisin ja viikonloppuisin.

”Puhuimme ihmisten kanssa hautajaisista, putkiremonteista ja matkustelusta.”

VIIKIN NORMAALIKOULUSSA maaliskuun ensimmäinen kouluviikko alkoi sillä, että neljä alakoulun luokkaa opettajineen määrättiin kahden viikon karanteeniin koronaviruksen vuoksi.

Epidemia oli saapunut Helsinkiin.

”Edellisenä viikonloppuna käynnistimme kriisiryhmämme. Se alkoi kokoontua ohjeistuksen mukaisesti ja kaupungin viestintää alettiin johtaa keskitetysti”, Helsingin kaupungin viestintäjohtaja **Liisa Kivelä** kertoo.

Kaupungilla kuten muillakin keskeisillä viranomaisilla on häiriötilanteiden ja kriisiviestinnän sapluuna.

”Se on viestinnän selkäranka”, Kivelä sanoo.

Ihmiset kaipaavat informaatiota ja faktoja, mutta myös toivoa ja lohtua, fiilistä ja yhteisöllisyyttä.

Liisa Kivelä, Helsingin kaupungin viestintäjohtaja

Kaupunki viestii eri kanavissa muun muassa suomen, ruotsin ja englannin lisäksi arabiaksi, viroksi, venäjäksi ja somaliksi. Myös kuulo- ja näkövammaiset on huomioitava. Kivelän mukaan käytössä ovat kaikki kanavat, joissa viestintää tehdään kaikilla kielillä kaikille kohderyhmille.

Helsingissä lyötiin iso vaihde päälle sosiaalisen median puolella.

Lukujen valossa sisällön tuottaminen eri kohderyhmille kannatti. Esimerkiksi Facebook-päivityksiä on kommentoitu, tykätty ja jaettu runsaasti. Maalis-toukuu-kuussa kasvua on ollut peräti 479 prosenttia verrattuna aiempaan kolmeen kuukauteen. Uusia seuraajia Helsingillä on Facebookissa 3 000.

”Ongelmanratkaisukykyä löytyy, kun tulee haasteita. Pakko on paras muusa.”

Sosiaalisessa mediassa seuraajia keräävät järkeä ja sydäntä liikuttavat päivitykset.

”Ihmiset kaipaavat informaatiota ja faktoja, mutta myös toivoa ja lohtua, fiilistä ja yhteisöllisyyttä”, Liisa Kivelä sanoo.

Hän on tyytyväinen isoon kuvaan.

”Viranomaisten viestinnässä on varmasti tehty myös virheitä, mutta suunta on kaikilla sama. Kun on monta toimijaa ja kaikkea tapahtuu, niin eihän se täydellistä voi olla.”

MEDIA, OIKEUSTIETEEN ASiantuntijat ja yksittäiset kansalaisetkin kritisoivat viranomaisia siitä, että hallituksen linjausten perusteella tehdyt päätökset eivät kestä oikeudellista tarkastelua. Päätäjiä on haastettu ärhäkäs-

ti muun muassa liikkumisrajoituksista. Saiko länsirajan sittenkin ylittää vai oliko kyseessä hallituksen ohjeistus? Onko yli 70-vuotiaiden koko ajan pysyttävä kotona?

Epidemian jatkuessa kritiikki on voimitunut. Arvostelu on kohdistunut ennen kaikkea terveysviranomaisiin ja viestintään.

Tampereen yliopiston tutkija **Johanna Vuorelma** arvioi Ylen *Viimeinen sana* -ohjelmassa, että hallituksen viestintä on pysynyt samana, mutta sen vastaanotto on muuttunut.

Koronaepidemian tilannekuvan raportointiin ja siitä viestimiseen on THL:ssa vaikuttanut sosiaali- ja terveysalan sisäinen järjestäytyminen.

”Osapuolia on paljon ja osoittautui, että hoivakodit eivät sitten olleetkaan prosessissa saumattomasti mukana. Koska kyseessä on uusi tauti, siitä raportointi ei ollut osa normaalia kansallista palvelujärjestelmää. Alussa tietoa tartunnoista ja sairastuneista haettiin aivan manuaalisesti. Eli soitettiin puhelimella ympäri maata ja kysyttiin. Se oli aikamoinen ponnistus, että saatiin automatisoitua tiedonkeruu ja sen julkaisu sitä kautta vähän sutjakammaksi. Muutos helpotti päivittäisen tilannetiedon viestintää olennaisesti”, Päivi Väyrynen sanoo.

THL aloitti toimintansa vuoden 2009 alussa. Saman vuoden kesällä maailman terveysjärjestö WHO julisti sikainfluenssan maailmanlaajuisesti uhaksi. Suomessa varauduttiin vastaanottamaan poikkeuksellista epidemiaa.

Viestintäjohtaja Päivi Väyrynen oli juuri aloittanut uudessa virastossa.

”Sikainfluenssan aikaisista kokemuksista on ollut hyötyä. Tiedettiin ainakin, mitä nyt pitää tehdä. Eli kampanjat pystyyn, verkkosivut pystyyn, kapasiteettia lisättiin. Toki maailma on nyt ihan toinen. Silloin ei somea mietitty samalla tavalla kuin nyt.”

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on asiantuntijaorganisaatio, jonka kohderyhmää ovat päättäjät ja tutkijat. Yksittäisiä kampanjoita lukuun ottamatta THL ei juurikaan tee kansalaisille suunnattua viestintää.

”Koronaepidemian aikana koko väestölle suunnatun viestinnän osuus on kasvanut merkittävästi. Kampanjointi ja vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa ovat jatkuva.”

THL:ssa on pysyvä valmiusorganisaatio. Terveysturvallisuusosasto vastaa infektio- ja ympäristöuhkien ennaltaehkäisyä, torjuntaa ja seurannan kansallisen tason tehtävistä. Se on keskittynyt koronavirusepidemian kaltaisiin poikkeustilanteisiin.

”Valmiusryhmässä suunnitelmia päivitetään

koko ajan ja meillä on säännöllisiä kokouksia. Olemme varautuneet. Meillä pitää olla valmiita hyppäämään liikkuvaan junaan”, Väyrynen sanoo.

Poikkeustilanteessa viestinnän koordinointi siirtyi maan hallitukselle valtioneuvoston kansliaan, Päivi Väyrynen pohti miten ketterästi THL pystyy hoitamaan omia tehtäviään.

”Roolitus ja moodi piti muuttaa. Mitä kertoo sosiaali- ja terveysministeriö STM ja mitä kertovat sairaanhoitopiirit?”

KUN POLIITTISIA PÄÄTÖKSIÄ perustellaan vähänlaisesti, äänenvoimakkuus nousee julkisessa keskustelussa. Onko hengityssuojaimia pakko käyttää? Minkälaisista maskeista on hyötyä?

Tiedonjano on valtava, vastaajia on vähemmän.

”Kyllähän sen ymmärtää, että kiire on kova, mutta niin on toisaalta ihmisten tiedon tarve. Ei voi liikaa korostaa avoimen tiedon merkitystä”, *Ilta-Sanomien* toimittaja **Päivi Lakka** sanoo.

Media ei voi odottaa. Monet tiedotusvälineet ovat arvostelleet hidasta tai epäselvää viestintää, jonka arvelaan johtuvan ministeriöiden epäselvästä vastuunjaosta.

”Koen, että en ole saanut tietoa. Poikkeusoloissa viranomaisilla on paljon mahdollisuuksia rajoittaa kansalaisten oikeuksia. Silloin sitä tietysti odottaa, että päätöksiä ja niiden taustoja samalla avattaisiin tavallista enemmän ja ripeästi”, Lakka sanoo.

Viranomaisten viestijöiden yksi tehtävä on mahdollistaa päättäjien haastattelut.

Päivi Lakasta tuntuu, että ministerit ovat saaneet mahdollisuuden vältellä vaikeita kysymyksiä.

”He voivat vedota kiireisiin, joita varmasti on. Eikä fyysisiä kohtaamisia toimittajien kanssa synny. Kuitenkin se on tosiasia, että ministerien tehtäviin kuuluu myös toimittajien kysymyksiin vastaaminen. Etenkin kriisiaikana pitäisi antaa kasvot kriisille. Se luo myös turvallisuuden tunnetta.”

Päivi Lakka pohtii sosiaalisen median puolella laukalle lähtevää disinformaatiota.

”Tästä ollaan huolissaan samalla, kun viranomaiset eivät kykene vastaamaan median kysymyksiin. Ymmärrän toki, että median ja lukijoiden kysymysten lista on ihan loputon.”

Toukokuussa *Helsingin Sanomat* kertoi sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen viimeinkin avaavan tutkijoiden ennusteiden taustat.

Huolissaan on silti myös Oikeuskanslerinvirasto. Kesäkuun puoleenväliin mennessä sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen on selvitettävä ylimmälle laillisuusvalvojalle mediassa esiintyneitä väitteitä koronavirustietojen julkaisematta jättämisestä.

Oikeuskansleri **Tuomas Pöysti** ja apulaisoikeuskansleri **Mikko Puumalainen** kirjoittavat selvityspyynnössä, että arvostelua ”on aiheuttanut se, ettei mallinnusten ja siten ihmisten oikeuksiin voimakkaasti vaikuttavien päätösten ja toimenpiteiden perusteena olevia parametreja, taustaoletuksia ja laskelmia ole julkaistu kaikilta osin eikä niitä siten ole voinut arvioida eikä niistä ole voitu käydä julkista keskustelua.”

TOIMITTAJA, KIRJAILIJA JA VAIKUTTAJAMARKKINOINNIN ammattilainen **Emmi Nuorgam** on osa valtioneuvoston viestintäkoneistoa. Vuodenvaihteessa hän valmistau-

Miljoona silmäparia ja aivoa näkee enemmän kuin ne muutama sata, jotka päätöksiä ovat valmistelleet.

Juhana Vartiainen, eduskunnan talousvaliokunnan puheenjohtaja

tui sosiaalisen median kriisiviestinnän harjoitukseen, jota johtaisi huoltovarmuusorganisaatio Mediapooli yhdessä vaikuttajamarkkinointiin erikoistuneen Ping Helsinki -yrityksen kanssa.

Harjoitus vaihtui kevättalvella tositilanteeksi. Jo aikaisemmin syksyllä 2018 sosiaalinen media ja sitä kautta somevaikuttajat oli määritelty huoltovarmuuden kannalta kriittiseksi toimijaksi, kenties ainoana maana maailmassa.

”Minulla on ollut koko ajan luottavainen olo ja tunne siitä, että ihmiset, jotka tietävät miten toimitaan, tai joilla on ainakin parhaat arvaukset, huolehtivat tilanteesta. Me muut teemme parhaamme ohjeiden noudattamiseksi”, Nuorgam sanoo.

Nuorgamin mukaan koronaviruskriisin aluksi hallitus viesti omilla perinteisillä foorumeillaan.

”Sitten odotettiin, että ihmiset löytäisivät sisällön verkkotiedotteista, tai että he seuraisivat vain Yleä ja

lukisivat pelkästään *Helsingin Sanomia*.”

Faktaa koronasta -sometietohankkeessa hallituksen linjauksista kerrotaan sosiaalisen median vaikuttajille, jotka voivat sitten jakaa tietoa eteenpäin. Hankkeessa kenellekään ei makseta mitään. Nuorgam kertoo, että kaikki viestintä perustuu vapaaehtoisuuteen.

”Mietimme, miten ja kenelle viestitään. Mitä tehdään somessa ja mitä tehdään sähköpostitse? Päädyimme lähettämään joka viikko korona-aiheisen viestin niille vaikuttajille, jotka olivat meidän verkostossamme. Alussa vastaanottajia oli 700 henkilöä. Nyt heitä on melkein 2000. Ja se on aivan hämmäntävää, kuinka pieni prosentti ihmisiä on poistunut listaltamme ja kokenut viestinnän tarpeettomaksi.”

Valtioneuvoston kanslia viestii omista kanavissaan ainakin Twitterissä, Instagramissa, Facebookissa ja Youtubessa. Nuorgamin mukaan ajoitustyötä on tehty sen suhteen, missä järjestyksessä asioita julkaistaan.

”Luulen, että somessa tiedotus on silti aika yksipuolista. Se, että pystyisi joka paikassa reagoimaan kaikkiin viesteihin on paljon vaadittu. Kansalaisia puhuttaviin aiheisiin toivoisi nopeampaa reagointia.”

MONESTA SUOMALAISESTA ON kuoriutunut virologian, epidemiologian ja talouden asiantuntija. Luuloille on netissä sijaa.

Somekanavissa kriisiohjeita jakavat täysin uuteen tilanteeseen joutuneet viranomaiset. Pitäisi reagoida heti ja vastata täsmällisesti kysymyksiin, kun verkossa leviää virheellistä tietoa.

”Se on mielenkiintoinen ilmiö, kun joku samalla googlaa jonkun korona-aiheisen uutisen jostain, että nyt painokoneet seis, luullen, että kukaan muu ei ole sitä tehnyt. Kansalaisten sosiaalisessa mediassa ei voi hallita tuottamaa tietoa”, julkishallinnon someviestintään erikoistunut työelämäprofessori **Pekka Sauri** sanoo.

Hänen mukaansa viranomaisten pitäisi koordinoida omaa viestintäänsä paremmin.

”Ongelma ei ole viestinnän puute. Tietoahan tulee jatkuvasti älyttömästi. Luulen, että se kaikki on hämmäntänyt ihmisiä entisestään. Kuka tässä nyt sitten mitään tekee ja mistä kukin on vastuussa? Tämä on ihan ykkös-juttu.”

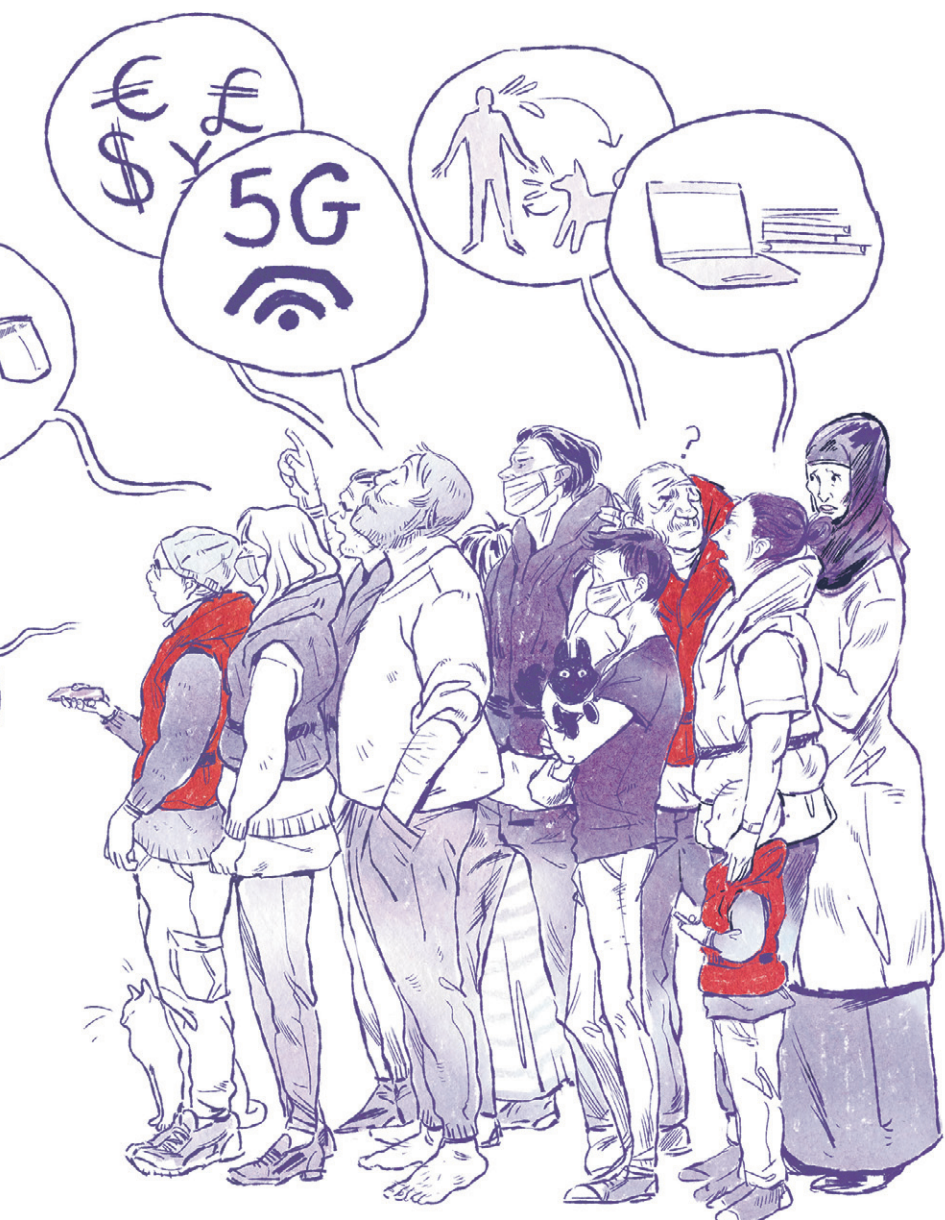
Saurin mukaan keskustelu somessa on itsekorjautuvaa.

”Elämme poikkeustilassa. On valmiuslaki ja kaikkea tätä, mutta samaan aikaan julkinen keskustelu on koko ajan käynyt vilkkaana. Kun joku sanoo jotakin pöllöä, niin joku toinen sanoo, että hei rauhoitutaanpa. Mielestäni tämä on toiminut hyvin.”

Valtioneuvoston kansliassa viestinnästä saatuun palautteeseen ja tehtyihin toimenpiteisiin pureudutaan tarkasti tilanteen rauhoituttua. Seurantaa helpottaa medialoki, johon kirjataan kaikki se, mitä viestitään.

Päivi Anttikoski sanoo, että sosiaalisen median keskustelu oli tasapainossa niin kauan, kun keskustelua oli runsaasti. Keskustelun vähentyessä viimeisten viikkojen aikana on korostunut negatiivisen palautteen määrä.

”Alussa keskusteltiin vaikkapa valmiuslaeista, että mihin toimenpiteisiin Suomen täytyisi ryhtyä. Nyt sitten eniten äänessä ovat ne, jotka tietävät, miten asiat olisi hoidettu paremmin.”

KORONAVIRUSTILANTEESTA ON OLLUT epäselvyyttä jopa eduskunnassa. Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja **Johanna Ojala-Niemelä** (sd.) sanoo, että aika ajoin on ollut hankala saada ajantasaista tilannekuvaa.

”Että missä nyt mennään. Päätöksenteon piti pohjata ja perustua ajantasaiselle tiedolle. Vähän siinä sitten jouduttiin pyytämään hallitukselta lisäselvityksiä.”

Perustuslakivaliokunnan tehtävänä on antaa lausuntoja siitä, noudattavatko sen käsittelyyn tulevat lakiehdotukset perustuslakia ja kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia.

”Varmaan siinä aluksi oli osaamattomuutta puolin ja toisin, että miten näitä käyttöönottoasetuksia ja valmiuslakia käytetään. Nyt ministeriöiden juoksu on huomattavasti parantunut”, Ojala-Niemelä sanoo.

Perustuslakivaliokuntakin tekee selvityksen tiedonsaantioikeudesta. Raportti valmistunee kevätistunto-kauden aikana.

Oppositiossa oleva työtoveri ja talousvaliokunnan puheenjohtaja **Juhana Vartiainen** (kok.) muistuttaa, että eduskunnalla pitää olla lähtökohtaisesti sama tieto kuin kansalla.

”Varmastikaan ei ole ollut pahaa tahtoa, mutta viranomaisten viestintä on ollut haparoivaa. Nykymaailmassa on voimakas tarve julkistaa aina kaikki argumentit, perustelut, data ja päättelyketjut, joihin valitut toimintatavat perustuvat. Miljoona silmäparia ja aivoa näkee enemmän kuin ne muutama sata, jotka päätöksiä ovat valmistelleet.”

Eduskunnan kyselytunneilla tunnelma on edelleen tiivis, kun hallitus ja oppositio ottavat yhteen.

Vartiainen mukaan ajatus siitä, että kriisitilanteessa ei olisi tilaa politiikalle on asia, jota Suomessa toistetaan.

”Siinä on taustalla tällainen naiivi ja pahimmillaan vaarallinen ajatus jonkinlaisesta rousseaulaisesta yhteistahdosta, joka itse asiassa estää poliittisen järjestelmän hyvää toimintaa.”

Jean-Jacques Rousseau (1712–1778) lanseerasi käsitteen yleistähtö tai yhteistähtö yhteiskuntaelämän perustaksi. Se tarkoittaa kansalaisten yhteistä halua toteuttaa yhteiseksi eduksi katsottuja toimenpiteitä.

PÄIVI VÄYRYNEN HENGITTÄÄ syvään ja miettii maaliskuun alkua. Tarkoitus on siirtyä lomalle toukokuussa ja eläkkeelle heinäkuussa. Korona teki viimeisistä työpäivistä THL:ssä dramaattisia.

Värynen sanoo, että THL:ssä ei vierasteta kriittistä keskustelua.

”Se on ihan ok ja tutkimuslaitoksen pitääkin olla tottunut siihen. Poikkeustilanne on hämärtänyt käytäntöjä, mutta nythän onneksi linjauksia on jo saatu selkiytettyä. Avoimuus on lähtökohta. Oikeuskanslerinviraston selvityspyynnöksi varmasti edelleen täsmentää kokonaistilannetta.

Yksi keskeisimmistä viestintää vaikeuttaneista asioista on ollut koronaepidemian liittyvän viestinnän ja vuorovaikutuksen määrä.

”Se on ollut kuin hyökyaalto.”

Onnistumista on mitattu julkishallinnon käyttöön kehitetyllä vuorovaikutusmittarilla.

”Mittarin mukaan olemme onnistuneet tehtävässämme. THL on julkishallinnon vuorovaikutteisoin organisaatio, josta iso kiitos päivystäjillemme sosiaalisessa mediassa.”

THL:n tammi-helmikuussa Twitterissä tekemässä ensimmäisessä korona-aiheisessa lounaissa viestejä oli noin 550 päivässä. Maaliskuun viimeisellä viikolla suomenkielisten korona-aiheisten Twitter-päivitysten määrä oli 9800 per päivä.

Mediapäivystykseen tuli huhtikuun lopulla noin 150 puhelua viikossa, joista noin puolet oli median yhteydenottoja.

”Haastattelujen kysyntä ja THL:n asiantuntijoiden haastatteluihin käytössä ollut työaika eivät ole olleet millään tavoin yhteismitallisia. Median palvelu ei siksi onnistunut parhaalla mahdollisella tavalla. Media on kuitenkin meille tosi tärkeä.”

”Päädymme jopa siihen, että meillä oli tunnin ajan muutama asiantuntija, jotka vastasivat kysymyksiin ja siinä ei kovin montaa haastattelua keritty tekemään. Onhan se ärtymys ymmärrettävää, kun on kaksi viikkoa odottanut vuoroaan”, Värynen sanoo.

Värynen ajatteli oman perheensä pärjäämistä. Työpaikalla mieltä painoi alaisten jaksaminen.

”Kunhan täällä töissä kaikki pysyisivät terveenä. Se oli ihan ydinjuttuja, että miten esimiehenä pystyn tämän hoitamaan niin, että kaikki jaksavat. Ja toisaalta huolehtimaan siitä, että emme ottaisi turhia riskejä.” ●

HALLINNON JA VIRANOMAISTEN VIESTIJÖITÄ

Viranomaisten kriisiviestintää suunnittelevat, johtavat ja arvioivat Valtioneuvoston kanslian viestintäjohtaja **Päivi Anttikoski**, 49, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n viestintäjohtaja **Päivi Värynen**, 65 ja Helsingin kaupungin viestintäjohtaja **Liisa Kivelä**, 50.

Päivi Anttikoski on työskennellyt toimittajana ensin Yleisradiossa ja sitten MTV:ssä muun muassa uutistuottajana, uutispäällikkönä ja uutispäätoimittajana. Vuonna 2014 Anttikoski siirtyi Helsingin Sanomiin päätoimittajaksi vastaamaan lehden digitaalisista sisällöistä. Anttikoski suunnittelee ja toteuttaa hallituksen viestintää sekä koordinoi ja kehittää ministeriöiden ulkoista viestintää. Filosofian maisteri Anttikoski aloitti valtioneuvoston kanslian viestintäjohtajan määräaikaissa virassa tammikuussa 2018. Hänen kautensa kestää vuoden 2022 loppuun.

Päivi Värynen on vastannut THL:n viestinnästä, sen strategisesta kehittämisestä ja koordinoinnista sekä kanavavaliokomasta laitoksen perustamisesta lähtien. THL:n viestintäjohtajaksi hän siirtyi Stakesin tulosaluejohtajan tehtävästä. Värynen on työskennellyt pitkään myös kustannuslalla ja tovin myös toimittajana. Hän siirtyy vuosiloman jälkeen eläkkeelle 1.7.2020.

Toukokuussa 2020 THL:n uutena viestintäjohtajana aloitti **Marjo Loisa**.

Yhdeksän vuoden työrupeaman jälkeen Liisa Kivelä siirtyi vuonna 2018 Kone Oy:n viestintäjohtajan tehtävistä Helsingin kaupungin viestintäjohtajaksi. Filosofian maisteri Kivelän vetämä kaupunginkanslian viestintäosasto huolehtii kaupungin viestinnästä, markkinoinnista, vieraanvaraisuudesta sekä osallisuudesta, vuorovaikutuksesta ja yleisneuvonnasta.

Kääntäjille koneapuri ja roima palkanalennus - ammattilaiset ja tutkijat tyrmäävät konekäännökset

Manu Haapalainen, teksti • Pasi Leino, kuva

Runsaasti kääntäjiä työllistävä studiojätti Iyuno ilmoitti huhtikuussa pohjoismaisille av-kääntäjilleen ottavansa käyttöön koneavusteisen kääntämisen. Aiemmin BTI-nimellä toiminut yhtiö kertoi, että kääntäjien työn pohjaksi raakakäännöksen tekevä MAS-ohjelma nopeuttaisi työtä 30 prosenttia. Siksi yhtiö laskisi myös kääntäjien palkkioita 30 prosenttia.

MAS on ollut toukokuussa testattavana osalla Iyunon työsuhteisista tai free-työtä tekevästä kääntäjistä. Kääntäjiltä saamansa kriittisen palautteen jälkeen Iyuno tinkii 30 prosentin tavoitteestaan, mutta aikoo edelleen leikata käännöstaksojaan.

Iyuno on haluton kommentoimaan asiaa. Pohjoismaiden ohjelmatekstityksistä vastaava norjalainen **Åse Leknes** toteaa lyhyessä sähköpostivastauksessaan MAS:n olevan keskeinen osa Iyunon strategiaa, minkä vuoksi yhtiö toistaiseksi vaikeuttaa siitä. Iyuno vastaa konekääntämiseen liittyviin kysymyksiin ”tulevaisuudessa”, Leknes kirjoittaa.

Iyunon tavoitteet selviävät yhtiön free-kääntäjilleen lähettämästä infokirjeestä, jonka *Journalisti* sai nähtäväkseen. Palkkioita aiotaan kirjeen mukaan laskea kuukauden mittaisen opetteluviikkeen jälkeen. Iyuno kuvailee kääntäjän työn muuttuvan varsinaisesta kääntämisestä enemmänkin koneen tekemän käännöspohjan muokkaamiseksi.

Iyunon mukaan konekäännösten käyttöönotto ei ainakaan opetteluviikkeen jälkeen laske ohjelmatekstitysten tasoa. Infokirjeessä kuitenkin mainitaan, että halutessaan (ihmis)kääntäjä voi vetää nimensä ohjelman lopputeksteistä.

FREELANCERINA Iyunolle työskentelevä **Annika Karvonen** kuuluu MAS-ohjelmaa testanneisiin av-kääntäjiin.

”Kääntämäni reality-ohjelmat ovat olleet kokeiluun mahdollisimman huonosti sopivia”, Karvonen sanoo.

”Niissä puhutaan murretta, epäselvästi, ja käytetään erikoisia ilmaisuja.

Karvosen työtä MAS ei ole nopeuttanut, mutta hän ei tyrmää ajatusta siitä, että konekäännöksestä voisi olla apua joissain tilanteissa.

”Sarjoissa voi olla jaksosta toiseen toistuvia elementtejä ja repliikkejä. Kokonaisen ohjelman sujuva kääntäminen koneen avustuksella tuntuu kuitenkin kaukaiselta ajatukselta. Käännös normaalisti englannista suomeen. Jos sen sijaan

Annika Karvonen on testannut työssään konekäännöksiä tekevää ohjelmaa. Hänen työtään se ei ole nopeuttanut, mutta joissain tilanteissa siitä voi olla apua.

rakennan kököstä suomen kielestä parempaa, se hidastaa työtäni.”

Kääntäjien ja tulkkien liiton av-kääntäjien kansainvälisyysvastaava **Anna-Maija Ihander** kertoo, että vastaavanlaisia koneavusteisia järjestelmiä on puolen vuoden sisällä lanseerattu muun muassa Netflixillä.

”Muilla konekäännöksen käyttäminen on vapaaehtoista, eikä se vaikuta palkkioihin.”

Kääntäjiä suututtaa Iyunon menettelyssä sekä palkkioiden lasku että kääntäjän arvonalennus stilisoijaksi.

”Lisäksi kääntäjä koneen avulla kääntäessään myös opettaa käännöskonetta eli tekee ilmaista kehitystyötä”, Ihander sanoo.

”Palkkionhan pitäisi siis nousta.”

Suomi on kielialueena pieni, eikä suomen kieli muistuta rakenteeltaan muita käännettäviä kieliiä. Tämä tuo konekääntämiseen omat haasteensa. Ihander huomauttaa, että vielä suurempi ongelma on se, että kone ei ymmärrä elokuvan ja television kieltä: kuvaa, ääntä, sävyjä ja asiayhteyksiä.

AUDIOVISUAALISTA KÄÄNTÄMISTÄ tutkinut **Tiina Holopainen** Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteen laitokselta sanoo, että audiovisuaalista kontekstia ymmärtävää konetta ei myöskään ole näköpiirissä.

”Vaikka konekäännös olisi kielellisesti oikein, se voi olla kontekstiinsa vääränlainen”, Holopainen sanoo.

”Tekstitys on oma tekstilajinsa, jonka kaikkia merkityksiä ei voi palauttaa lähtökieliseen puheeseen. Konekäännöksistä voi olla hyötyä korkeintaan informaatiopainotteisissa asiaohjelmissa, joissa kuvan merkitys tekstityksen viestin muodostumisessa ei ole suuri.”

Holopainen sanoo, että mikään tutkimus ei tue ajatusta, jonka mukaan konekäännös sopisi jälkieditoinnin pohjaksi.

Jos konekäännös kääntäisikin kohtuullisesti faktaohjelmia englannista espanjaan, se ei tarkoita, että se toimisi jollain muulla kieliparilla ja muussa genressä. Mikään tutkimus ei osoita lajityypistä ja kielipareista riippumatonta 30 prosentin hyötyä.”

Holopainen sanoo, että konekäännösten takana ovat nopeutuneet tuotantoprosessit ja raha. Audiovisuaalisia sisältöjä tuotetaan yhä enemmän. Käännettävää on paljon. Hollywood-studiot saavat jo nyt suurimmat tulovirtansa käännösmarkkinoilta. ●

Akavan Erityisalat, Kieliasiantuntijat, Kääntäjien ja tulkkien liitto ja Journalistiliitto lähettivät toukokuun lopussa kääntäjä-jäsenilleen kyselyn näiden konekääntämiskokemuksista. Kyselyn tulosten valmistuttua suunnitteilla on tapaaminen Iyunon pohjoismaisen johdon kanssa.

Kun freelancer joutuu haastateltavan painostamaksi, toimeksiantajan tuki on tärkeää. Jälkipuintiin tuhrautuu työaika, vaikka jutussa olisi kaikki kunnossa.

Anna-Sofia Nieminen, teksti • Liisa Takala, kuva

Kun freelance-toimittajat **Marja Hannula** ja **Anitra Rönkkö** tekivät *Helsingin Sanomille* kriittistä juttua kaivosyhtiön ympäristölupaprosessista, he joutuivat yhtiön painostuksen kohteeksi.

Kesällä 2019 Hannula ja Rönkkö toimittivat osan kirjoittamastaan jutusta Hannukainen Mining-kaivosyhtiön tarkistettavaksi. Vastausviestissä tiedottaja ilmoitti kaivosyhtiön varaavan oikeuden vaatia kustannukset, jotka aiheutuisivat heidän näkemyksensä mukaan virheellisestä uutisoinnista. Viesti lähti myös *Helsingin Sanomien* päätoimittajalle ja toimituspäällikölle.

Hannula ja Rönkkö soittivat politiikan ja talouden toimituksen esimiehelle **Jussi Pulliselle**, koska halusivat jutella painostavalta tuntuvasta viestistä ja siihen reagoimisesta. Samoihin aikoihin he pyysivät myös kommentteja juttuun.

”Hän sanoi, ettei valitettavasti voi ottaa kantaa, koska meillä oli sopimusasia kesken”, Hannula kertoo.

Hannulaa ja Rönkköä edustava Mediakunta neuvotteli tuolloin Sanoman kanssa siitä, että heidän avustajasopimuksensa muutettaisiin Mediakunnan ja Sanoman väliseksi. Hannula ja Rönkkö pitivät tätä teknisenä kysymyksenä. Pullisen näkökulmasta juttua ei vielä oltu virallisesti ostettu. Juttu oli jo pitkällä, koska toimittajat olivat tehneet sitä apurahalla.

Lopulta Hannula ja Rönkkö suostuivat tekemään jutun omilla sopimuksilla. Meni kuitenkin vielä yli viikko, ennen kuin he saivat Pullisen kiinni, koska tällä oli kiire kollegoiden kesälomien takia. Tuolloin kaivosyhtiön viesti saatiin käsiteltyä, ja heinäkuun lopulla Pullinen myös kommentoi juttua.

”Ehkä suurin tuki tuli vasta ihan loppuvaiheessa, kun juttua alettiin varsinaisesti editoida”, Rönkkö kertoo. Tämä tapahtui vasta lokakuussa, jolloin erillinen editori otti jutun käsittelyyn.

”Kokonaisuutena jutun käsittely kesti vähän turhan pitkään. Sitä olen pahoitellut toimittajille”, Pullinen sanoo.

On helpompaa löytää skuppeja kuin hyviä ostajia.

Jarno Liski, freelancetoimittaja

TOIMITTAJIA UHKAILLAAN oikeustoimilla satunnaisesti. Tampereen yliopiston kolme vuotta sitten tehdyssä tutkimuksessa 35 prosenttia vastanneista kertoi tulleen uhkailluksi oikeustoimilla ja 25 prosenttia vahingonkorvausvaateilla ainakin keran kolmen viime vuoden aikana.

Freelance-toimittaja **Jarno Liskin** mukaan tällainen uhkailu on arkipäivää, kun on erikoistunut kriittisiin talousrikosjuttuihin.

Peruskaava menee hänen mukaansa näin: Ensin jutun kohde vastaa hyvällä, mutta itselleen parhain päin. Kun selittely ei auta, kohde syyttää Liskiä asenteellisuudesta. Seuraavaksi kohde ottaa yhteyttä esimerkiksi päätoimittajaan ja pyrkii estämään jutun julkaisun. Kun juttu on julkaistu, lakiasiantainmisto tai viestintätoimisto kirjoittaa monen liuskan oikaisupyynnön. Tämä pyyntö lähtee pomoille.

Tosin Liski kertoo myös kaavasta poikkeavasta tapauksesta: Eräs Nuorisosäätiö-jupakan haastatel-

tava huomautti erikseen Liskin olevan freelancer ja uhkasi vahingonkorvauskanteella häntä, ei juttun julkaisijaa. Vaikka kanne olisi kuinka älytön, freelancerilla menisi vastineiden kirjoittamiseen runsaasti aikaa, mikä olisi pois työnteosta ja siten rahan ansaitsemisesta. Kannetta ei ole kuulunut.

Liski sanoo, että juttujen kohteilla on täysi oikeus uhkailla oikeustoimilla, koska kriittisistä jutuista voi koitua heille todellisia seurauksia. Hänestä toimittajien pitääkin vallankäyttäjänä sietää kritiikkiä – mutta kritiikkiin vastaaminen ei voi kaatua vain freelance-toimittajien niskaan.

Siksi hänestä on tärkeää löytää toimeksiantajat, joilla on osaamista ja aikaa käydä läpi juttujen journalistiset valinnat. Siten he pystyvät puolustamaan valmiita juttuja, eikä freelancerilla mene kohtuuttomasti aikaa jälkipuintiin, kun pitäisi olla tekemässä jo seuraavaa juttua.

Esimerkiksi Marja Hannula kertoo käyttäneensä erään jutun julkaisun jälkeen kaksi työpäivää siihen, että vastasi viestintätoimiston kirjoittamaan pitkään oikaisupyyntöön. Hannulan mukaan *Helsingin Sanomiin* jutun ostanut esimies pyysi häneltä vastauksia, koska ei itse tuntenut tapauksen yksityiskohtia.

Jarno Liski kertoo nähneensä paljon vaivaa hyvien toimeksiantajien etsimisessä.

”On helpompaa löytää skuppeja kuin hyviä ostajia”, Liski sanoo.

MYÖS KRIITTISIÄ JUTTUJA paljon tekevä freelance-toimittaja **Outi Salovaara** painottaa tuen tärkeyttä.

”Minulla on ollut ihan hirveän hyvät toimeksiantajat. Ei ole koskaan tullut oloa, että olisi jätetty yksin”, Salovaara sanoo.

Salovaara on tutkinut tänä keväänä muun muassa Mänttä-Vilppulan ilmailupuiston italialai-

Kaivosyhtiö halusi varata oikeuden vaatia Anitra Rönköltä ja hänen työpariltaan kustannuksia, jotka aiheutuisivat sen virheellisenä pitämästä uutisoinnista. Jutun julkaisun jälkeen yhtiöstä ei kuitenkaan ole enää kuulunut.

sen rahoittajan ja tämän liikemieskumppaneiden taustoja. Aiheesta on syntynyt useita juttuja *Seuraan*.

Eräs haastateltava sanoi Salovaaralle, että jos hän olisi Salovaaran toimeksiantaja, hän varmistaisi, ettei tämän jutuissa ole mitään oikeusjuttuun tai rahanmenetykseen johtavaa.

Kun Salovaara kertoi tästä *Seuran* toimituspäällikölle **Petri Korhoselle**, tämä osoitti tukensa soittamalla haastateltavan esimiehelle. Ja kun Salovaara kertoi kuulleensa, että kaupunginjohtaja oli lähettänyt Mänttä-Vilppulan valtuutetuille sähköpostin, jossa ilmoitti kaupungin lakimiesten valmistelevan toimia lehteä vastaan, Korhonen otti yhteyttä kaupunginjohtajaan.

Salovaaran mukaan molemmat tahot vakuuttivat Korhoselle, ettei heillä ole mitään vaatimuksia.

HANNULAN JA RÖNKÖN KAIVOSJUTTU ilmestyi *Helsingin Sanomissa* marraskuussa, eikä kaivosyhtiöstä ole kuulunut sen jälkeen.

He huomauttavat, että yleisesti turvattomuuden tunnetta lisää Sanoman avustajasopimus. Sen mukaan freelancer vastaa oikeudenkäyntikuluista ja korvauksista, jos ne perustuvat freelancerin tahalliseen tai huolimattomaan menettelyyn.

"Muotoilu on epämääräinen. Pitäisi selvittää freelancereille, mitä se tarkoittaa", Rönkkö sanoo. ●

Kuuluuko kääntäminen toimittajan perustaitoihin? Mediatalojen mukaan kyllä, mutta koulutusta tarjotaan vähän.

Annina Vainio, teksti • Tuomas Kärkkäinen, kuvitus

Toisinaan MTV Uutisten Liven tuottaja ja toimittaja **Tuomo Hyttinen** tekee niin sanotun videovuoron. Sen aikana hän katsoo uutiskanava CNN:n videoita, lukee käsikirjoituksia ja kääntää niistä lyhyitä, noin tuhannen merkin juttuja nettiin.

Käännettyjä juttuja syntyy työpäivän aikana useita, jopa kuudesta kahdeksaan. Hyttinen kuvailee työtä lapiointiseksi.

”Touhu on aika mekaanista. Ei siinä hirveästi aivoja pääse käyttämään.”

Hyttinen on koulutukseltaan hallintotieteiden maisteri. Kääntämistä hän ei ole opiskellut tai saanut siihen koulutusta työnantajiltaan, hän ei myöskään koe tarvitsevänsä koulutusta.

”Englannin kielen taitoni on hyvä, eikä videoiden kääntäminen ole vaativaa. Jutut eivät tosin varmaan ole kovin hyvää suomea.”

Tuottajan tehtäviin edennyt Hyttinen tekee videovuoroja nykyään harvoin.

Taannoin hän käänsi jutun tuomiosta, joka annettiin pikkupojan murhasta Chicagossa. Hänen mukaansa videovuorossa uutisoitavat asiat ovat usein tapahtuneet juuri Yhdysvalloissa, mutta editointivaiheessa tapahtumapaikka saatetaan jättää otsikosta pois.

Digitaalisten sisältöjen toimituspäällikkö **Mona Haapsaari** MTV Uutisista sanoo, että toimitus käyttää joskus tarkan maantieteellisen sijainnin sijaan muotoilua, joka jättää tilaa tarinalle.

”On tarinoita, joiden kiinnostavuus tai merkityksellisyys ei ole sidoksissa tapahtumapaikkaan. Hyvä tarina on hyvä tarina, on se tapahtunut Floridassa, Texasissa tai Ranskassa.”

Tieto maasta pidetään Haapsaaren mukaan myös otsikossa tapauksissa, joissa tapahtumapaikalla on merkitystä. Esimerkkinä hän mainitsee koronavirusuutisoinnin.

MONEN TOIMITTAJAN työhön kuuluu nykyään ainakin jonkin verran kääntämistä.

Mahdollisuus ja tarve käyttää ulkomaisia lähteitä on levinnyt nettiaikakaudella ulkomaantoimituksista myös muille osastoille niin, että kääntämisestä voi jo puhua keskeisenä journalistisena taitona.

Tähän juttuun haastatellut kääntämisen tutkijat ja opettajat ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että ulkomaisista lähteistä käännettyissä jutuissa on aiempaa enemmän kehnoa suomea.

Myös kulttuurien tuntemuksessa näkyy ajoittain puutteita. Ne voivat koskea esimerkiksi oikeus- tai koulutusjärjestelmää tai arvo- ja ammattinimikkeitä. Esimerkiksi Irakin ”Republican Guards” eivät ole republikaanivartijoita, vaan tasavaltalaiskaartilaisia.

Englannin kielen ja kääntämisen yliopistonlehtori **Minna Kujamäki** Itä-Suomen yliopistosta vertaa toimittajien näpeistä syntyneitä käännoskukkasia sellaisiin, joihin ensimmäisen vuoden käännosopiskelijat haksahtavat.

”Osuva esimerkki on Britannian entisen pääministerin **Theresa Mayn** lausuma Let me be clear, joka käännettiin *Ilta-Sanomissa* muotoon ’Antakaa minun olla selvä.’”

Kiireinen työtahti ja kääntäminen sujuvaksi suomeksi on usein vaikea yhdistää.

JOURNALISTI KYSYI isoista mediataloista, millaisia ohjeita ja käytäntöjä niillä on ulkomaisten lähteiden käytöstä.

Ainoastaan STT:llä on tyylikirjassaan erillinen ohjeistus kääntämisestä.

Helsingin Sanomilla, *Ylellä*, *Ilta-lehdellä* ja MTV Uutisilla koko toimitukselle tarkoitettuja yhteisiä ohjeita ei ole, mutta osastokohtaisia voi olla. *Ilta-Sanomien* ei vastannut Journalistin haastattelupyyntöön.

STT:n ulkomaanuutisten erikoistoimittajan **Niilo Simojoen** mukaan toimittajille korostetaan, että STT ei ole käännostoimisto.

”Ulkomaiset jutut ovat raakamateriaalia, josta muokataan oma ymmärrettävä ja suomalaisittain kiinnostavasti kirjoitettu juttu.”

Hesarin päätoimittaja **Antero Mukka** sanoo, että erityisesti ulkomaisten lähteiden luotettavuuden arviointi voi joskus olla hankalaa toimittajille, jotka eivät ole ulkomaantoimittajia ja jotka tekevät itsenäistä deskityötä.

”Olemme aika vastikään käyneet keskustelua siitä, miten ulkomaisia viestimiä arvotetaan, ja onko korkeampi kynnyksiteerata esimerkiksi brittiläistä skandaalitalbloidia kuin jotakuta muuta.”

Haastatelluista toimitusten edustajista valtaosa kertoi, että toimittajien kääntämistaitoa ei testata työhaastatteluissa eikä heille järjestetä kääntämiseen liittyvää koulutusta.

Ylen ulkomaantoimituksen päällikön **Krista**

! KÄÄNTÄVÄ TOIMITTAJA, MUISTA AINAKIN NÄMÄ

1. Muista, että kääntämistä voi pitää kolmantena kielitaitona. On eri asia taitaa hyvin esimerkiksi suomea ja englantia kuin osata prosessoida kahta kieltä samanlaisesti niin kuin kääntäessä tehdään.

2. Tiedosta, että sana sanalta kääntäminen tuottaa useimmiten huonoa kieltä, jota voi olla vaikea ymmärtää. Käännä aina merkityksiä, älä yksittäisiä sanoja.

3. Lue kääntämäsi teksti ainakin kerran läpi suomenkielisenä. Onko se sujuvaa, ymmärrettävää ja idiomaattista suomea? Yritä luetuttaa teksti kollegalla: hän voi huomata pikaisellakin luvulla selvimmät käännöskielimäisyydet.

4. Tarkista erityisesti paikannimet. Varsinkin englanninkielisissä teksteissä mainitut paikat tunnetaan Suomessa usein erinimisinä. Esimerkiksi Turin on Torino.

5. Tarkista sitaatit. Mieti, miten siteeraamasi ihminen sanoisi sanottavansa, jos hän sanoisi asian suomeksi. Älä käännä sitaattejaan sana sanalta. Donald Trumpin lause "Sometimes you have to walk" ei käänny "On hetkiä, kun pitää kävellä".

6. Kiinnitä huomiota kulttuurisidon-naisten käsitteiden kääntämiseen. Mikä on oleellista suomalaiselle lukijalle?

7. Tarkista ja tunnista idiomit. Mieti, miten niiden välittämä merkitys avautuisi suomalaiselle lukijalle. Onko olemassa jokin toisella tavoin muodostettu idiom, joka tarkoittaa samaa, vai pitäisikö idiomien merkitys kirjoittaa auki?

8. Tarkista "helpot" ja "tavalliset" sanat. Monesti viattoman näköiset, kielen yleisimmät sanat voi olla vaikea kääntää täsmällisesti, koska niillä on useita merkityksiä. Esimerkki tästä on verbi get ja ilmaisun that smile still gets me kääntäminen muotoon "tuo hymy saa minut yhä".

Vinkit antoi englannin kielen ja kääntämisen yliopistonlehtori Minna Kujamäki Itä-Suomen yliopistosta.

Taubertin mielestä kaiken toimituksellisen työn ytimessä on kyky erottaa olennainen epäolennaisesta.

"On tärkeää kääntää ajatus, ei välttämättä mekaanisesti jokaista sanaa. Tavoitteena on ymmärrettävyys ja selkeys."

Ylen toimittajat voivat tarvittaessa kysyä apua kääntämisen osaston ammattilaisilta.

Ammattikäntäjiä mediatilat käyttävät lähinnä silloin, jos niiden oma skuuppi halutaan kääntää vieraille kielelle.

Iltalehden ulkomaantoimituksen esihenkilö **Joonas Lehtonen** sanoo, että käännöstoimiston käyttöä on joskus selvitetty.

"Vastaus voi olla, että työhön menee pari päivää ja maksaa paljon. Se ei oikein istu uutismaailmaan."

TOIMITTAJAKOULUTUKSESSA kääntämistä ei välttämättä käsitellä yhteisissä opinnoissa. Näin on esimerkiksi Tampereen yliopiston journalistiikan

tutkinto-ohjelmassa, johon kuitenkin mahtuu paljon vapaavalintaisia opintoja.

Haaga-Helian ammattikorkeakoulussa journalistin kääntäminen ja ammattienglanti puolestaan kuuluvat pakollisena opintojaksona opetussuunnitelmaan.

Vaikka muita kieliopintoja on hieman vähennetty tutkintoon tuotujen uusien sisältöjen vuoksi, journalistinen kääntäminen on haluttu säilyttää, kertoo journalistien koulutusohjelman koulutusohjelmajohtaja **Anne Leppäjärvi**.

"Näemme, että kääntäminen on taito, johon täytyy keskittyä. Se liittyy hyvään suomen ja englannin kieleen, faktapohjaisten tietojen välitykseen sekä tekijänoikeuskysymyksiin."

Leppäjärven mielestä on harkinnan arvoinen ajatus, että toimittajille tarjottaisiin kääntämiseen liittyvää täydennyskoulutusta. ●

Juttuun on haastateltu myös englannin kääntämisen ja tulkkauksen yliopistonlehtori Sari Hokkasta ja journalistiikan yliopistonlehtori Marko Ala-Fossia Tampereen yliopistosta.

Palkittua uskontojournalismiohjelmaa on tehty vuosia kirkon viestinnässä. Entisten tekijöiden mukaan järjestely ei toimi, ja seurauksena on riippumattomuusongelmia.

Kirkkopoliikkaa Horisontissa käsitellyt toimittaja Samuli Suonpää toivoo, että Horisonttia tehtäisiin kirkon sijaan Ytelä. "Olen ylpeä joka jaksosta minkä olen tehnyt, mutta monta hyvää juttua jäi tekemättä. Ehkä ne tärkeimmät".

Tuukka Tuomasjukka, teksti ● Susanna Kekkonen, kuvat

Ylen uskontojournalismiohjelma *Horisontti* on yksi Suomen harvoista uskontojen ajankohtaisohjelmista. Lähes kolmekymmenvuotiaan radio-ohjelman entiset toimittajat kertovat ongelmista ohjelman journalistisessa riippumattomuudessa. *Journalis-*

tin saamien tietojen mukaan *Horisontissa* olisi muun muassa kielletty toimittajaa käsittelemästä Helsingin piispa **Teemu Laajasalon** taloussotkuja. Lisäksi ohjelma syntyy osin kirkon rahoilla.

Yle Radio 1:ssä sunnuntaisin kuultavaa, ”yhteiskunnallisia teemoja uskontojen ja etiikan kautta tarkastelevaa” *Horisonttia* tekee kaksi toimittajaa. He työskentelevät Kirkon viestinnässä, josta Yle ostaa ohjelman.

Horisontti on viime vuosina palkittu useasti: vuonna 2016 se sai Kunnioittavasti köyhyydestä -palkinnon, vuonna 2017 Kotimaa-säätiön uskontojournalismipalkinnon ja vuonna 2019 Yleisradion ja MTV:n koulutusrahaston sivistystekopalkinnon.

Horisontin kerrotaan olevan ”uskontojournalismin erikoisohjelma”. Osalle tekijöistä on kuitenkin epäselvää, onko ohjelma journalistisesti riippumaton ja miten journalistinen vastuu jakautuu.

Horisontin toimittajien lähiesimies on kirkon ohjelmapäällikkö **Kimmo Saares**, minkä lisäksi he ovat joskus yhteydessä kirkon viestinnän esimieheen **Tuomo Pesoseen**.

Päätoimittajavastuuta sen sijaan kannetaan Yleisradion puolella, jossa ohjelman vastaava toimittaja on Julkaisut-yksikön päällikkö **Ismo Silvo**. Häneen tekijät eivät ole yhteydessä.

TAMMIKUUSSA 2018 hiippakunnanvaltuuston puheenjohtaja, toimittaja **Johanna Korhonen** pyysi piispa Teemu Laajasalolta laajaa selvitystä tämän yritystoiminnasta ja kirkon luottokortin käyttämisestä. Laajasalo sai sittemmin tuomion tuottamuksellisesta kirjanpitorikoksesta.

Horisontissa vuosina 2015–2019 työskennellyt freelance-toimittaja **Samuli Suonpää** kertoo tienneensä epäselvyyksistä jo kuukausia ennen Korhosen esittämiä kysymyksiä. Suonpään mukaan kirkon viestintäjohtaja Tuomo Pesonen olisi kuitenkin kieltänyt häntä käsittelemästä tapausta ohjelmassa tai omilla sosiaalisen median tileillään.

Suonpään mukaan Yleisradio luovutti tuolloin Laajasaloa koskevien asioiden käsittelemisessä journalistisen päätösvallan kirkkohallitukselle. Sittemmin aihetta käsiteltiin neljässä eri jaksossa, joista yhdessäkään ei haastateltu Laajasaloa.

Kun Korhosen esittämät kysymykset tulivat julkisiksi, Suonpää otti yhteyttä Yle Radio 1:n

Horisontin lisäksi Samuli Suonpää toimi kolumnistina Kirkko ja kaupunki -lehdessä, jossa hän lopetti syksyllä 2019.

vastaavaan tuottajaan **Anna Simojokeen**. *Journalistin* näkemässä sähköpostissa Simojoki kirjoitti luottavansa, että *Horisontissa* tehdään Saareksen johdolla "viisaita ratkaisuja".

"On asioita, joiden kohdalla *Horisontti* on hankala toimija. Tismalleen sama ohjelma näyttäytyy toisille valkopesu yrityksinä, toisille omiin muihin kusemisena", Suonpään esihenkilö, kirkon viestinnässä työskentelevä Kimmo Saares kirjoitti Suonpäälle *Journalistin* näkemässä sähköpostissa.

Myös *Horisonttia* vuosina 2000–2017 tehnyt mediayrittäjä **Ville Talola** kyseenalaistaa ohjelman riippumattomuuden. Hän vertaa tilannetta siihen, jos Ylen *Politiikkaradion* tekijöillä olisi kytkös SDP:hen.

"Koin ainakin itse toimittajana tuon tuosta, että minä kannan henkilökohtaisesti vastuuta, joka journalistisessa työssä kuuluisi riippumattomalle toimitukselle."

HORISONTIN ENTISTEN tekijöiden mukaan Yle olisi saanut ohjelman halvalla. Suonpään arvion mukaan kirkko subventoi *Horisonttia* jopa kahdella kolmanneksella sen tuotantokustannuksista.

"Tätä ei ole koskaan sanottu ohjelmassa ääneen. Sitä tehdään osittain kirkon rahalla. Ajattelen, että tämän olisi pitänyt olla kuulijan tiedossa."

Yle maksaa ohjelmasta Suonpään mukaan noin 900 euroa per jakso. Ohjelmia taas tehdään kahden kolmepäiväistä viikkoa tekevän toimittajan voimin. He tekevät lopun ajan viikosta viestintä töitä.

Tämä tarkoittaa *Horisontin* nykyisellä esitystahdilla noin kolmea ohjelmapalkkiota kuussa eli

reilua 2 000 euroa kattamaan laskennallisen 1,2 toimittajan kuukausipalkat sekä heidän sivukulunsa, arvioi Suonpää. Myös Talola vahvistaa arvion.

KAIKKI ENTISET TOIMITTAJAT eivät allekirjoita ongelmia. Noin neljä vuotta *Horisonttia* tehnyt toimittaja **Anna Patronen** kertoo saaneensa ohjelmassa työskennellessään kirkon viestinnältä muutaman varovaisen puhelinoiton.

"Ymmärrän, että järjestely näyttää erikoiselta ulospäin, mutta minun mielestäni me olemme onnistuneet vähintään kohtuullisesti", hän sanoo.

Patronen vaihtoi alkuvuodesta yli 20 vuoden toimittajanuran jälkeen viestintätehtäviin Mal-

min seurakuntaan.

Suonpään työt eivät useiden sijaisuuksien jälkeen enää jatkuneet. Haastatteluryhmä esitti häntä toimittajan tehtävään yksimielisesti, mutta Kirkkohallituksen johtoryhmä teki kielteisen päätöksen, jossa se piti Suonpäästä epäpätevänä.

Tätä ennen Suonpää oli saanut viestin eräältä piispalta, jolle oli maininnut hakevansa tehtävää.

"Kysymykseni liittyy sinun toimintaasi kirkon työntekijänä ja viestijänä. Mitä tarkoittaa lojaalisuus kirkolle sekä työnantajana että hengellisenä yhteisönä?" piispa kirjoitti *Journalistin* näkemässä sähköpostissa.

Viesti oli lähetetty kopiona kahdelle henkilölle, jotka olivat osa rekrytointipäätöksen tehnyttä johtoryhmää. ●

"Ei se ole mitenkään polkuhinta"

Kolme neljästä *Journalistin* haastattelema kirkon ja Ylen esihenkilöstä kertoo, ettei ole ollut tietoinen *Horisontin* journalistiseen riippumattomuuteen liittyvistä väitteistä. He perustelevat luottamusta ohjelmaan muun muassa sen saamista palkinnoilla.

Horisontin toimittajien esihenkilön, kirkon ohjelmapäällikkö **Kimmo Saareksen** mukaan ohjelma ei ole pyrkinyt välttämään kirkon kipupisteitä. Hän kertoo saaneensa kritiikkiä tasa-arvoisen avioliittolain sekä seksuaalisuus- ja sukupuolikysymysten käsittelystä *Horisontissa*.

"On mahdollista, että on paikkoja, joissa ollaan epäonnistuttu", Saares sanoo *Journalistille*.

Pääsääntöisesti ohjelma on hänen mukaansa onnistunut journalistisen laadun takaamisessa.

Toimittaja **Samuli Suonpään** mainitsessa piispaa koskeneessa uutisoinnissa oli Saareksen mukaan kysymys näkökulman etsimisestä, joka löytyi kahta viikkoa myöhemmin.

Kirkon viestintäjohtaja **Tuomo Pesonen** ei kommentoi *Journalistille* Suonpään väitteitä siitä, että hän olisi kieltänyt **Teemu Laajasalon** käsittelyn *Horisontissa* ja toimittajan sosiaalisen median tileillä.

"Kaikissa organisaation sisäisissä keskusteluissa on myös luottamuksellisia elementtejä, joita en ymmärrettävästi voi avata."

Yle Radio 1:n vastaava tuottaja **Anna Simojoki** on *Journalistin* haastattelemissa

esihenkilöistä ainoa, joka kertoo kuulleen *Horisontin* tekijöiden riippumattomuushuolista.

Simojoki kiistää Suonpään syytteen journalistisen päätöksentekovallan luovuttamisesta eteenpäin. Hän huomauttaa, että Laajasaloon käsiteltiin *Horisontissa* jo seuraavalla viikolla siitä, kun Suonpää otti häneen yhteyttä.

"Mikäli *Horisontissa* ei olisi käsitelty asiaan ollenkaan, se olisi ollut kysymyksen paikka."

Simojoki kertoo pitävänsä *Horisonttia* tekijöidensä huolista huolimatta riippumattomana. Hän korostaa, että journalistiset ratkaisut kuuluvat *Horisontille* ja tekijät ovat sitoutuneita Ylen eettisiin ohjeisiin.

Simojoki ei kommentoi Suonpään väitteitä siitä, että tätä olisi kirkon viestinnässä kielletty käsittelemästä aiheesta.

"On vaikeaa ottaa kantaa työyhteisöön, johon ei itse kuulu."

Kirkon viestintäjohtaja Pesonen myöntää, että Ylen palkkio ei riitä *Horisontin* tuotantokustannuksiin, ja että ohjelma syntyy osin kirkon rahalla.

"Isossa kuvassa se ei varmaan ihan kaikkia kuluja kata."

Horisontin vastaava toimittaja ja Ylen Julkaisut-yksikön päällikkö **Ismo Silvo** puolustaa hintaa.

"Ei se mitenkään polkuhinta ole, se on ihan oookoo hinta."

Voiko Ylen ainoaa uskontojournalistista ohjelmaa pitää riippumattomana, jos kirkko maksaa osan sen tuotannosta ja kieltää sen tekijöitä käsittelemästä tiettyjä aiheita? Silvo ei vastaa *Journalistin* kysymykseen.

"Toimitushan tekee näitä ratkaisuja. Ja onhan meillä tietysti uutistoimituskin, joka käsittelee näitä aiheita."

Tuukka Tuomasjukka

Lomalle jäämistä suunnittelevan freelancerin vaakakupeissa ovat tulot ja työkyky. Vapaata varten on varattava aikaa ja rahaa.

Minna Uusivirta, teksti • Miska Puumala, kuva

Turkulainen **Heidi Pelander** päätti jo freelanceriksi ryhtyessään, että hänen on pystyttävä myös lomailemaan.

"Ajattelin, että jos en pysty pitämään lomaa, täytyy tehdä jotain muita töitä. Ensimmäiset vuodet olivatkin älyttömän kiireisiä", hän kertoo.

Säännölliset toimeksiannot esimerkiksi järjestö- ja henkilöstölehtiin ovat luoneet aikataulun, joka sanelee Pelanderin kesäloman juhannuksesta elokuun alkuun.

Hän uskoo, ettei kukaan pysty tekemään luovaa työtä täysillä vuoden ympäri. Pelander on huomannut, että lomasta kannattaa viestiä toimeksiantajille avoimesti ja ajoissa.

"Satunnaisille toimeksiantajille tätä on joskus pitänyt selventää erikseen. Koen, että se on myös PR-työtä: freelancerkaan ei veny loputtomiin, vaikka usein organisoikin aikataulunsa uusiksi keikkojen takia."

JOSKUS FREELANCERILLE tarjotaan keikkoja juuri loman kynnyksellä. Uutisia sekä rikos- ja oikeusjuttuja tekevä **Pekka Moliis** Kajaanista sanoo, että vaikka kalenterin on toisinaan joustettava, silläkin on rajansa.

"Jos ostaja ei ole ajoissa liikkeellä, enkä ehdi tehdä juttua ennen lomaa, se ei ole minun ongelmani", Moliis toteaa.

Toisinaan iso uutinen voi silti saada hänet keskeyttämään lomansa, joka tavallisesti on neljästä viiteen viikkoa juhannuksesta.

"Jos tapahtuma on tarpeeksi iso ja kysely tulee tutulta, hyvältä ostajalta, yritän irrottautua."

Arjesta irti pääseminen onnistuu hänen mukaansa hyvin mökillä.

Suomen Freelance-journalistien toiminnanjohtaja **Hanna Kaisa Hellsten** suosittelee muillekin kotoa lähtemistä loman alussa, jotta työasiat jäävät taakse. Hän neuvoa freelancereita pohtimaan, mistä hinnasta nämä ovat valmiita luopumaan lomasta.

"On yksilöllistä, miten nopeasti kesken loman tehdyiltä keikalta pääsee takaisin lomamoodiin. Toisaalta jotkut jutut, kuten luontoon ja maatalouteen liittyvät, on tehtävä tiettyyn aikaan."

Hellsten kannustaa freelancereita ajattelemaan lomaa satsauksena hyvinvointiin.

"Se kasvattaa jaksamispuskuria, mutta edellytyksenä on se, että free pystyy laskuttamaan järkeviä likkoja."

SFJ:n palkkiosuosituksot perustuvat siihen, että

Pekka Moliis arvelee, että tulevan kesän loma saattaa olla poikkeuksellinen, koska korona on syönyt satunnaiset juttukeikat vakituisten toimeksiantojen rinnalta. Ainakaan matkoille tulee tuskin lähdeä.

freelancereilla pitäisi olla saman verran lomaa kuin työsuhteisilla työntekijöillä.

SEKÄ MOLIIS ETTÄ Pelander rahoittavat lomansa vuoden aikana tilille keräämässään puskurin turvin. Sen – ja loman jälkeen jo tiedossa olevien keikkojen turvin – lomailla voi hyvillä mielin.

Moliis pitää tarkkaa kirjaa tilauskannastaan. Hän tekee säännöllisesti vuoroja *Kuntalehteen* ja niitä sovitetaan etukäteen myös syksyille. Toinen kivijalka ovat toistuvat *Ilta-Sanomien* toimeksiannot ja kolmas satunnaiset keikat, joita korona on nyt syönyt.

"Kun menonsa tuntee, pystyy laskemaan, paljonko kuussa vähintään pitää laskuttaa. Jos en laskisi näitä säännöllisesti, saisin varmaan rahat äkkiä loppumaan", Moliis sanoo.

Pelander sanoo olevansa varautunut henkeen ja vereen. Hän huhki alkuun starttirahan turvin kassaan taloudellisen puskurin, joka kattaa aina vähintään kolmen kuukauden tulot. Koska töitä on riittänyt ja kunnolliseen YEL-vakuutukseen on ollut varaa, säästöjä ei tarvinnut syödä edes äitiyslomalla. Epävarmana korona-aikana Pelander on puskurista erityisen kiitollinen.

"Olen ollut onnekas, mutta tehnyt myös paljon töitä ja miettinyt töiden järjestämisen niin, että loma on mahdollista." ●

Näin säästät lomaa varten

- Freelancerien työmarkkinatutkimus vuodelta 2018 kertoo, että freelancereiden vuosiloma kesti keskimäärin tasan viisi viikkoa ja pisin yhtäjaksoinen lomajakso keskimäärin 2,8 viikkoa.
- Tutkimuksen mukaan freelancerien mediaanilaskutus oli 33 000 euroa vuodessa ja mediaanitulo 24 300 euroa.
- Mediaanilaskutuksella yhden kuukauden lomaa varten pitäisi 11 kuukauden aikana pystyä säästämään yhteensä 3 000 euroa eli 272,72 euroa kuussa.

Lisätiedot ja palkkiolaskuri: freet.fi

Yritys lupasi tonnien juttupalkkion, jos sen tilaaman tekstin myisi Hesariin tai naistenlehtiin

Hanne-Mari Tarvonen, teksti • Jussi Jääskeläinen, kuvitus

Duunitori.fi-sivustolla julkaisiin lokakuussa 2019 ilmoitus, jossa henkilöstöpalveluyritys etsi hyvinvoinnista, liikunnasta, ruoasta ja terveydestä innostunutta freelance-toimittajaa asiakkaan tarpeisiin. Olen kirjoittanut aiheista vuosia, joten lähetin sähköpostia.

Toimittajaa etsinyt Adiente-henkilöstöpalveluyritys kertoi asiakasyrityksensä erikoistuneen vähähiilihydraattiseen ruokavalioon ja kaipaavan kirjoitusapua. Aiheesta pitäisi kirjoittaa eri näkökulmista: elämäntapana, laihdutuskeinona, reseptien kautta ja niin edelleen.

Firma halusi, että juttuja kirjoitettaisiin eri julkaisuihin: *Hesarista Ilta-Sanomiin* ja *Maaseudun Tulevaisuuteen* sekä naistenlehtiin.

Varmistin, että ymmärsin oikein: asiakasyritys siis halusi, että kirjoittaisimme heidän laskuunsa juttuja, jotka julkaistaisiin isoissa lehdissä?

Vastaus oli yllättävä:

”Me tarvitsimme apua sekä juttujen kirjoittamisessa, että oven avaajaa eri lehtiin. Ajatuksemme on se, että yhdessä suunnitellaan, mihin lehtiin juttu tulee, mitä kirjoitetaan, toteutetaan se yhdessä, sinä pitchaat sen lehteen ja sinulle maksetaan, kun artikkeli julkaistaan. Artikkelista riippuen 2 000–3 000 eur/kpl. Ja artikkeleita toivoisimme 1–2 kuukaudessa, mielellään parikymmentä vuoden sisään.”

Asiakasyritys siis halusi, että tarjoaisimme lehtiin juttuja, jotka on suunniteltu yhdessä yrityksen kanssa. Jos juttu menisi läpi, saisimme lehdeltä juttupalkkion ja sen lisäksi yritykseltä vähintään 2000 euroa jokaisesta läpi menneestä jutusta.

Yritys ei kertonut, saisiko yhteistyöstä kertoa jutun ostavalle lehdelle.

SISÄLTÖMARKKINOINNIN UJUTTAUTUMINEN journalismiin ei ole uusi ilmiö. Sanoma- ja aikakauslehdissä julkaistaan advertoriaaleja ja muita kaupallisia sisältöjä.

Rinnalle on kuitenkin noussut uusi ilmiö: kaupallista tarkoitusta palvelevan sisällön työntäminen puhtaasti journalistisiin juttuihin. Toimittajalle maksetaan palkkio siitä, että hän kirjoittaa jostain aiheesta – tai kertoo yrityksestä ja sen palveluista jutussa, joka näyttää journalistiselta sisällöltä.

Ilmiöllä on maailmalla nimi: payola journalism. Journalismiksi naamioitua kaupallista sisältöä on päässyt muun muassa *Entrepreneuriin*, *Forbesiin* ja *Huffington Postiin*.

Monilla näistä julkaisuista on niin sanottuja ”contributor”-osioita, joihin nimenomaan freelancerit tai avustajat kirjoittavat. *Huffington Postin* edustaja kertoi *The Outlinelle* tammikuussa 2018, että maksettua sisältöä Contributor Network -osiossa julkaisevat kirjoittajat rikkovat alustan sääntöjä:

”Kun artikkeli on jäljitetty ja poistettu, käymme läpi kaikki kyseisen kirjoittajan artikkelit. Mikäli käy ilmi, että avustajamme on hyväksikäyttänyt tilannetta ja alustamme, hänen sisältönsä poistetaan sivuiltamme ja yhteistyö hänen kanssaan lopetetaan.”

Huffington Postin avustajaohjelma suljettiin alkuvuodesta 2018.

Englanninkielisissä julkaisuissa ilmi tulleissa payola-tapauksissa juttuihin on useimmiten upotettu mainintoja brändeistä tai linkkejä, jotka vievät yritysten sivuille.

SUOMALAISEN ADIENTE-YRITYKSEN lähestymistapa yrittää ujuttaa vähähiilihydraattisen ruokavalion hyötyjä juttuihin firman nimeä mainitsematta vaikuttaa ovelammalta. Toistuvat brändimaininnat herättäisivät kysymyksiä, koska Suomessa niihin ei ole totuttu.

Koska ilmiö on Suomessa uusi, siihen ei ole mediataloissa juuri varauduttu. Esimerkiksi *Helsingin Sanomissa* ollaan kuitenkin tarkkoja mahdollisista kaupallisista kyt-

köksistä, ja lehti ostaa vierailta tekijöiltä juttuja harvoin.

”Käytännössä suurin osa avustajilta ostetuista jutuista on ideoitu toimituksessa ja tilattu avustajiltamme. Minulle tulleista juttutarjouksista mikään ei ole vaikuttanut siltä, että niissä olisi kaupallinen kytkös. Jos pienikin epäily eettisyydestä herää, käydään aiheesta esimiehen kanssa keskustelu”, kertoo *Helsingin Sanomien* Torstai-liitteen tuottaja **Heini Maksimainen**.

Maksimainen sanoo, ettei payola-journalismista ole suoraan varoitettu, mutta kirjoittajien taustat ja kytkyt pohditaan juttutarjouksen saapuessa.

”Meihin otti yhteyttä kirjoittaja, joka tekee bloginsa kautta kaupallista yhteistyötä. Pyysimme häneltä selvitystä, mikä tahojen kanssa hän yhteistyötä tekee. Toimittaja oli itse miettinyt tarkasti, mistä aiheista hän kirjoittaa journalistisesti ja mistä ei”, Maksimainen sanoo.

OLIKO ADIENTE SITTEN tietoinen siitä, että heidän tarjoamansa työ rikkoo räikeästi journalistien eettisiä säännöksiä?

Adienten toimitusjohtaja **Erica Flinck-Härkösen** mukaan ei.

”Minähän en ole journalisti vaan kyseisen freelancer on. Tekijä tietää, mikä journalistisesti sitoo häntä. Se ei ole asia, joka on meidän vastuullamme. Me olemme esittäneet kysymyksen ja tarjonneet tällaista työtä ja jos joku ottaa sen vastaan, se on hänen valintansa”, Flinck-Härkönen sanoo.

Flinck-Härkösen mukaan tekijä jutuille

on löytynyt.

Journalisteja sitovat journalistin eettiset ohjeet ja viestintäalan tekijöitä Viestinnän eettisen neuvottelukunnan laatimat viestinnän eettiset ohjeet. Ne eivät sido esimerkiksi Adienten kaltaisia rekrytointi- ja henkilöstövuokrausyrityksiä.

Sisältö- ja vaikuttajamarkkinointiin sekä strategiseen viestintään keskittynyt Jyväskylän yliopiston tohtorikoulutettava **Hanna Reinikainen** pitää tätä erittäin ongelmallisena.

”Vaikka viestintäalalla koodistot ovat journalistisia ohjeita väljempää, ne ovat silti olemassa. Tämän tyyppiset toimeksiannot rikkovat myös ammattiviestintätointojen käytäntöjä”, Reinikainen toteaa.

Reinikaisen mukaan aiheen ujuttaminen lehdistöön kaupallisilla motiiveilla ja toimittajalle maksaminen ei ole normaali PR-toimistojen tapa.

”Ammattimaiset viestintätoimistot ovat tietoisia alan toimintamalleista. Maineriski tällaisissa tapauksissa on viestintätoimistoillekin suuri”, Reinikainen sanoo.

Pasi Ikosen, Vilma Luoma-ahon ja Shannon A. Bowenin tieteellisessä artikkelissa *Transparency for Sponsored Content: Analysing Codes of Ethics in Public Relations, Marketing, Advertising and Journalism* tode- taankin, että sponsoroidun sisällön määritelmä on hämärä, ja sen etiikkaa ei ole juuri tutkittu. Kun yhä useampi pelaaja – kuten rekrytointifirmat – on mukana sisällön syöttämisessä journalismin piiriin, tilanne vaatisi paremmat pelisäännöt. ●

Meillä viestintäalan osaajilla on liikaa valtaa journalistisiin sisältöihin, eikä se ole lopulta omakaan etumme, kirjoittaa **Jaakko Kilpeläinen**

Jaakko Kilpeläinen, teksti ● Hanna Lahti, kuvitus

Moni viestintäalan osaaja tietää tunteen, kun oma tiedote julkaistaan uutismediassa sellaisenaan. Tiedotteena syntynyt viesti on matkallaan muuttunut journalistiseksi sisällöksi ilman oikeita muutoksia: ilman toimittajan kriittisiä huomioita, hiostavia kysymyksiä, vastapuolen näkemyksiä.

Usein käy vieläpä niin, että jutun allekirjoittanut toimittaja ei mainitse tiedotetta lähteenä, vaan antaa lukijan ymmärtää tehneensä taustatyöt haastatteluineen.

Toukokuussa Julkisen sanan neuvosto antoi *Kymen Sanomille* langettavan matkailuaiheisesta jutusta, joka oli kopioitu otsikkoa myöten tiedotteesta. JSN:n mukaan jutussa olisi pitänyt ainakin mainita lähde, sillä siitä saattoi jäädä käsitys, että lehti olisi itse haastatellut jutussa siteerattuja henkilöitä.

Ilmiö on jo vanha tuttu. Helsingin yliopiston tutkijan **Laura Juntusen** 2011 julkaistu *Leikkaa-liimaa-journalismia?* -tutkimusraportti väitti, että reilu viidennes tuolloisista uutisista perustui kokonaan tai enimmäkseen PR-aineistoon. Täsmälleen samanlaista tutkimusta ei ole tietääkseni sittemmin tehty, mutta muiden samantapaisten tutkimusten ja selvitysten perusteella tiedotteiden vaikutus toimitustyöhön ja etenkin verkkojulkaisuihin on kasvanut entisestään.

Ilmiön pääsyyt ja syypäät voivat tuntua ilmeisiltä, jos on edes sivukorvalla seurannut median murros-kesustelua. Viestintäalan ammattimaistuminen, toimitusten hupeneva henkilöstö, digitalisaation tuottama paine tykittää verkkoon entistä enemmän sisältöä ja niin edelleen. Jos näihin selityksiin tyytyy, on helppoa alistua johtopäätökselle, että asialle ei voi mitään.

Haluaisin luottaa siihen, että lukemani uutiset ovat toimittajien, eivät tiedottajien kirjoittamia.

Copy-paste-ongelman taustalta näyttää kuitenkin löytyvän myös jotakin vähemmälle huomiolle jäänyttä. Kenties osittainen ratkaisukin. Palataan siihen.

MONI VIESTIJÄ TUNTEE voitonriemua saatuaan pressitiedotteen läpi syntymäasussaan. Saavutuksesta puhutaan kuin metrisen lohen narraamisesta tai häränsilmästä tikkakissassa.

Itse yritän tällaisen voiton hetkellä muistaa taputella itseäni selkään, mutta entisenä toimittajana näen siinä väkisin muistutuksen perinteisen median vaikeuksista. Saatan miettiä, että eikös tuonkin lehden uutispäällikkö joskus julistanut, että heillä ei yhden lähteen juttuja julkaista.

Erityisen harmilliselta tilanne näyttää tavallisen, mediaa seuraavan kuluttajakansalaisen silmin. Siinä roolissa olisi ihanaa tuudittautua uskoon, että journalismina esiteltyt sisällöt ovat läpikäyneet toimituksellisen prosessin. Tahtoisin uskoa, että tiettyjen aiheiden käsittelyssä eivät ylikorostu näkökulmat, joiden esittäjillä sattuu olemaan eniten PR-osaa-mista.

Haluaisin luottaa siihen, että lukemani uutiset ovat toimit-tajien, eivät tiedottajien kirjoittamia. Haluaisin kokea, että pe-rinteisen median uutissisällöt ovat muuta tietoa tukevampia rakennuspalikoita maailmankuvalleni.

Luottamukseni on heikentynyt, enkä ole ainoa uskossaan horjuva. Oxfordin yliopiston Reuters-instituutin tuoreimman eli viimekesäisen *Digital News Reportin* mukaan me suomalaiset luotamme mediaan aiempaa vähemmän. Luottamuksemme on sentään lujempaa kuin muunmaalaisten, mutta se voi olla kat-teettomien odotusten hauras kupla.

Ville Mannisen viime syksynä julkaistun väitöstutkimuksen perusteella suomalaiset nuoret aikuiset odottavat verkkojour-nalismilta muun muassa sitä, että tiedot on tarkistettu eikä niitä ole kopioitu muualta. Tutkimus esittää myös, ettei verk-kotoimittaja pysty useinkaan työllään täyttämään näitä odo-tuksia.

”Suomalaisten toistaiseksi korkea luottamus uutismediaa kohtaan on vaarassa haihtua, mikäli epäluotettavat käytännöt paljastuvat yleisölle”, Manninen toteaa väitöskirjassaan.

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTOSSA on meneillään tutkimushanke, joka käsittelee journalisteihin kohdistuvaa lobbaamista eli yksin-kertaistaen määriteltynä mediaviestintää, jonka tarkoitus on

vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon. Tutkimuksen perus-teella media on altista lobbaukselle muun muassa siksi, että erikoistoimittajien määrä on vähentynyt eivätkä monet tämän päivän yleistoimittajat hallitse tiettyjen erikoisalojen asiakoko-naisuuksia.

Tutkimuksen mukaan lobbaamisen tunnistaminen ja siihen reagoiminen on paljolti yksittäisten toimittajien varassa. Toi-mitusten yhteiset ohjeistukset ja linjaukset lobbaamisen va-ralle ovat vähäisiä tai olemattomia. *Journalistit lobbaamisen kohteina* -hankkeen vetäjien mukaan tämä pätee muuhunkin mediaviestintään.

Väite on linjassa oman toimitustyöhistoriani sekä muuta-man jututtamani journalistin kokemusten kanssa. Kukaan ei muista nähneensä toimituksissa huoneentauluja PR-aineis-ton käsittelystä. Tyylikirjojen rinnalta puuttuvat kirjaset, joissa opastettaisiin, miten minkäkin tyyppisiä tietolähteitä tulee ar-vioida ja missä tilanteessa copy-paste on ok.

Eräät tiedotusvälineet ovat mitanneet juttujensa sukupuoli-jakaumaa, määritelleet jonkinlaisen tavoitejakauman ja jopa onnistuneet lisäämään naisten osuutta. Kenties samantyyppi-sillä menetelmillä voitaisiin hahmottaa, millainen osuus mis-täkin sisällöistä on sellaisenaan toistettua PR:ää, ja tarvittaessa sitten pienentää sitä osuutta.

Toki tiukempi PR-kriittisyys vaatisi lisää työtä toimituksilta. Jos päätettäisiin, että julkaistu sisältö on esimerkiksi vähintään 80-prosenttisesti omaa, jouduttaisiin ehkä tinkimään sisällön määrästä.

Laatujournalismia kannattavan lukijan näkökulmasta oma-peräisyyden priorisointi määrän edelle kuulostaisi hyvältä. Jotakin hyvää se voisi tuoda myös media- ja viestintäalalle.

Nimittäin jos PR-kama jatkaa heinäsiikkamaista leviä-mistään journalismin kentällä, uskomme mediaan rapau-tuu lopullisesti. Journalistisia julkaisuja ei kohta enää miel-letä organisaatioiden omia viestintä- ja markkinointikanavia vakuuttavammiksi. Tällöin media on menettänyt nykyisen merkityksensä kustannustehokkaana ja vaikuttavana organi-saatioviestinnän kohteena sekä kanavana.

Se on surullinen loppuratkaisu, katsoo sitä sitten lukijan, journalistin tai tiedottajan rillien läpi. ●

*Kirjoittaja on viestintäasiantuntija, jolta ilmestyy kesäkuussa kirja
Ansaittu julkisuus – kaikki olennainen mediaviestinnästä.
Juttua varten on haastateltu toimittajia ja mediatutkijoita.*

Alexia Sahl inleder drömjobbet på distans

Lina Laurent, text ● Johannes Tervo, foto

Ett tidningshus anställer inte en enda sommarvikarie, ett annat har extra många praktikanter och ett tredje kör på nästan som vanligt. Mycket är annorlunda när de finlandssvenska tidningsredaktionerna rustar inför en sommar som präglas av coronaepidemin.

Alexia Sahl svarar i telefon från hemmet i centrum av Vasa. Det är början av maj och bakom sig har hon sin andra dag av sommarpraktik på *Vasabladet* – jobbet har hon skött på distans liksom resten av redaktionen.

”En av de största skillnaderna är avsaknaden av kontakten med kollegor. Vanligen är det enkelt att bara att ställa en fråga eller be någon läsa igenom det man skrivit. Eftersom jag bor ensam är det väldigt ensamt.”

Alexia Sahl har nyligen avslutat sina biämnestudier i masskommunikation vid Åbo Akademi och praktiken är en del av studierna. Hon har tidigare tidigare sommarjobbat på *Syd-Östbotten* och under våren har hon gjort inhopps på *Vasabladet* där hon lärt känna både kollegor och redaktionssystemen.

”Om jag varit helt ny hade det varit en större omställning att genast börja med distansjobb.”

Alexia Sahl säger att hon i början av coronaepidemin kände oro, både för den allmänna utvecklingen i samhället och för det stundande sommarjobbet.

”Jag höll verkligen tummarna för att jag skulle få det jobb jag blivit lovad.”

EN RUNDRINGNING TILL de finlandssvenska tidningshusen visar att sommarvikariatet och -praktikplatserna påverkats av den pågående epidemin på olika sätt. De största konsekvenserna syns på Åland.

Normalt skulle tidningen *Åland* den här tiden på året lägga upp schemat för sommarens sammanlagt 10–15 vikarier – fotografer och skrivande journalister. I år är det annorlunda.

När ledningen i början av mars gick igenom ansökningarna till sommarjobbet och stod i beråd att välja vem man skulle gå vidare med slog

coronaepidemin och den ekonomiska krisen till. Tidningen beslöt att inte anställa en enda sommarvikarie.

”Det är ett kortsiktigt beslut och det drabbar många människor på olika sätt men vi ser tyvärr inga andra alternativ. Coronakrisen har slagit extremt hårt mot Åland och vi försöker spara in på alla områden där det bara är möjligt för att undvika mer omfattande åtgärder”, säger vd och chefredaktör **Daniel Dahlén**.

Utgångspunkten är att hålla den ordinarie personalen i jobb. Det handlar om att ha ett företag i höst.

Anna Björkroos, chefredaktör, Nya Åland

Tidningen *Åland* har också stoppat rekryteringen av två nyanställningar till redaktionen. De anställdas semesterpenning har omvandlats till ledig tid och sommaren kommer att skötas med den ordinarie personalen. För många blir semestern splittrad när semesterdagarna läggs ut i olika etapper och under en längre tidsperiod än normalt.

På konkurrenten *Nya Åland* är det ekonomiska läget också kärt. Trots det har tidningen fler praktikanter än året innan, sammanlagt fem stycken. En del gör praktik med stöd av Kulturfondens och Konstsamfundets journaliststipendium, andra högskolepraktik med stöd av Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet.

”Utgångspunkten är att minimera kostnaderna för den extra personal vi har hos oss i sommar”, säger chefredaktör **Anna Björkroos**.

Nya Åland annonserade inte efter sommarper-

sonal, ändå fanns det flera sökande. De som kommer hade tidningen tänkt ta emot oberoende av coronasituationen.

”Vi tar bara emot praktikanter som vi har möjlighet att handleda på ett bra sätt. Prioriteten är att vi ska få ut så mycket som möjligt av dem och de ska få ut så mycket som möjligt av oss.”

Vanliga år anställer *Nya* också flera sommarvikarier, för dem finns nästan inga pengar i år.

”Det handlar om att ha ett företag i höst”, säger Anna Björkroos.

Alexia Sahl har en arbetsbänk i sin lilla studieboende i Vasa.

KSF MEDIA SOM ger ut *Hufvudstadsbladet*, *Östnyland*, *Västra Nyland* och *Hangötidningen* hade kring 50 sökande i år, vilket är lika många som tidigare år. I sommar jobbar sex vikarier och sex praktikanter på *HBL* medan *Västra Nyland* och *Östnyland* har två vikarier och två praktikanter var.

Alla som har blivit lovade jobb får det också, trots coronakrisen och ekonomiska utmaningar”, skriver *HBL:s* chefredaktör och KSF Medias ansvariga utgivare **Susanna Landor** som svarar på frågor per e-brev.

Praktikanterna får praktikantlön via fondfinansiering ”plus en extra summa som KSF Media skjuter till”.

Hur arbetet och handledningen av de nya sommaranställda ska gå till är oklart vid tidpunkten för intervjun i början av maj. För tillfället jobbar hela redaktionen på distans.

Tidigare i år lediganslog *HBL* en nyhetsrepor-

Alexia Sahl är glad över att ha fått både praktikplats och sommarjobb på Vasabladet och Syd-Österbotten. "En sommar utan jobb skulle vara otroligt tråkigt och ekonomiskt tuff."

tertjänst och ett jobb på den nya satsningen *HBL Junior*. Rekryteringen av nyhetsreportern har lagts på is medan *HBL Junior* inte påverkas av coronaläget.

Populärast bland dem som sökte sommarjobb var HSS Media som ger ut *Vasabladet*, *Österbottens Tidning* och *Syd-Österbotten*. Kring 100 personer sökte sommarjobb eller -praktik i år och cirka 25 personer fick en plats. Av dem är åtta sådana vars praktik bekostas av de finlandssvenska fonderna.

På grund av coronasituationen har rekryteringsprocessen varit mycket långsammare än normalt säger ledande nyhetschef **Patrik Stenvall**. Han är ändå nöjd med bemanningen.

"Sommaren kommer att se helt annorlunda ut. Det är mindre idrott, kultur, mindre av allt egentligen som kräver sin bevakning. Det kommer ändå att bli en bra sommar."

Hur redaktionen ska jobba i sommar är fortfarande öppet. Patrik Stenvall säger att redaktionen redan jobbat på distans i två månader och har beredskap att fortsätta.

"Våra sommarvikarier och -praktikanter ska

känna sig lika trygga som våra fast anställd. De som kommer ska få handledning."

PÅ ÅBO UNDERRÄTTELSE och *Pargas Kungörelser* skiljer sig sommaren inte från tidigare år när det gäller sommarvikarierna och -praktikanterna. ÅU får tre praktikanter och två vikarier "på egen lönelista", säger vd och chefredaktör **Tom Simola**. Inte heller ÅU satte ut en annons om jobben och praktiken, ändå fanns det kring 20 sökande.

En skillnad mot tidigare år är att vikarierna och praktikanterna kommer att få låna egna bärbara datorer. För tillfället jobbar redaktionen på distans men i juni kommer fler att vara på plats på redaktionen för att kunna handleda de nya.

Enligt Tom Simola såg ÅU:s ekonomi ljus ut i början av året.

"Vi hade den bästa starten på året under modern tid. Nu har vi tappat cirka 30 procent i annonsförsäljningen."

Några planer på särskilda sparåtgärder under våren och sommaren finns det ändå inte på ÅU.

"Om vi kämpat på i 200 år så ska inte coronaviruset fälla oss", säger Tom Simola. ●

Sommarjobben

- På de finlandssvenska tidningshusen jobbar i sommar sammanlagt cirka 30 sommarvikarier och lika många praktikanter.
- Av praktikanterna har 19 fått stipendium för praktiken av Svenska Kulturfonden och föreningen Konstsamfundet. Stipendiet är 3 000 euro för två månader.
- På Tammerfors universitets webbplats toimitusharjoittelu.fi finns tips (på finska) för praktikanter och handledare, till exempel praktiska förslag för handledning ifall redaktionen jobbar på distans.

När nyhetsbyrån SPT förstärkte närvaron i regionerna valde Östman att återvända till journalistiken

Jeanette Björkqvist, text ● Karolina Isaksson, foto

Månadslön, professionell frihet och ett dynamiskt arbetskollektiv är några saker som **Jeanette Östman** i Jakobstad lyfter fram då hon konkluderar varför hon trivs på sin nya post som nyhetsbyrån SPT:s medarbetare i Österbotten. Bakom sig har hon några år av utsävningar utanför journalistiken, den senaste som stadens kommunikatör där hon under ett och ett halvt år hann starta upp en helt ny tjänst.

"Att återvända till journalistiken har varit som att komma hem," säger Östman.

Hon är en av de två nya reportrar som SPT värvade i Österbotten samtidigt som man stärkte närvaron i Åboregionen. Det här skedde efter samarbetsförhandlingarna i fjol där också personalstyrkan i Helsingfors minskade. Det var en "svår, men nödvändig process" för att, som chef-redaktör och vd **Ari Sundberg** säger, SPT ska kunna "vara den allmänfinlandssvenska nyhetsbyrå" som kunderna vill ha.

Den här modellen innebär en bättre och mer trovärdig bevakning som omfattar hela Svenskfinland.

Jeanette Östman, reporter vid SPT

"Med den här organisationen kan vi satsa på inrikesnyheter för landets svenskspråkiga befolkning och på nyheter från Svenskfinland. Nu har coronaviruset förstärkt sitt käppar i hjulet: epidemin har dominerat så den specifikt svenska bevakningen har inte kommit igång," säger han.

JEANETTE ÖSTMAN tillträdde i början av mars. Hon hann bara starta upp och sedan kom undantagstillståndet. Det betydde distansarbete med tre barn i dagis- och skolåldern, samt begränsningar i fysiska möten med de nya kollegorna.

"Omständigheterna har inte tillåtit SPT att utveckla den potential som den stärkta finlands-svenska närvaron innebär. Ändå tror jag att den

Coronaviruset har haft flera effekter på SPT:s nya regionalt stärkta organisation. Nyttillträdde Jeanette Östman har exempelvis inte kunnat arbeta lika mycket ute på fältet, där hon

här modellen ger möjlighet till en bättre och mer trovärdig bevakning av hela Svenskfinland," säger Östman.

Pausen från journalistiken beskriver hon som lärorik och nödvändig. Efter flytten till Jakobstad 2011 var hon tjänstledig en tid innan hon anmälde sig som frivillig att bli uppsagd under pågående samarbetsförhandlingar hos sin dåvarande arbetsgivare *Hufvudstadsbladet*. Efter det fortsatte hon jobba som ensamföretagande frilansjournalist, men insåg snabbt att kärleken till branschen bara räckte en bit på vägen.

"Det fanns massor med jobb och mitt arbete uppskattades, men villkoren var i de flesta fall så oskäligen att det förelåg en risk för att jag skulle bli bitter på min egen bransch. Arvodena var för låga och förhandlingsmånen minimal. Det kändes orimligt att göra samma eller mer jobb för mycket lägre lön."

I den vevan blev hon headhuntad som mångkulturell koordinatör till Fredrikabiblioteket och tog chansen. Efter det sökte och fick hon jobb

som kommunikatör för staden Jakobstad. Kort efter drabbades trakten av mässlingsfallet i Larsmo, som snabbt blev till nationella rubriker. Då var Östman med i hetluften, men den här gången inte som journalist.

"Det var bråda tider och gav också ovärderliga insikter som varit till nytta nu när coronaepidemin slagit till. Jag har ju sett hur kriskommunikationen görs ur den så kallade andra sidans perspektiv."

EKONOMISKT SER DET här året stabilt ut för SPT:s del. Statens ansökning för minoritetsstödsspråk är öppen fram till den 22 maj och man räknar med beslut inom juni. SPT har sedan starten 2017 i regel fått ungefär halva sin inkomst från den potten. De första åren var stödet 400 000 euro, i fjol 365 000. Bidraget är avgörande och Ari Sundberg hoppas på utdelning även detta år. Samtidigt har coronaläget slagit hårt mot de kommersiella tidningshusens ekonomi och vilken effekt allt det kommer att ha gentemot SPT vet man inte ännu. ●

Medier med mössan i hand

Elina Grundströms rapport om hur medierna kan stödjas då covid-19 dränerat dem på annonsintäkter fick ett blandat mottagande i slutet av april. En del uppskattar förståelsen för lokaltidningarnas stödbehov, andra kritiserar förslaget att en nämnd skulle fördela stödet.

Också nivån på stödet väcker diskussion. Grundström talar om ett akut stöd på åtminstone 10 miljoner euro och om ett permanent presstöd på tiotals miljoner euro. Kommunikationsminister **Timo Harakka** (SDP), som beställde rapporten, har lovat en blygsammare summa i akut stöd. Vad gäller ett permanent presstöd så finns det ett löfte om att föra den politiska diskussionen i höst.

!! Oberoende nyhetsmedier behövs oavsett av omständigheterna.

Kalla mig cynisk, men chansen är rätt liten att det i höst, med en offentlig ekonomi i fritt fall, finns en parlamentarisk enhällighet om ett betydande presstöd som sträcker sig över regeringsperioderna. Jag gissar att om en redan ansträngd statskassa ska öppnas för också kommersiella medier så kommer en del partier kräva att Yles finansiering ses över.

KOMMUNIKATIONSMINISTERN gjorde rätt i att beställa en utredning, och Grundström ska ha en eloge för ett raskt arbete. Men jag kan inte göra annat än att måla fan på väggen – och hoppas att jag har fel.

Coronakrisen har påskyndat behovet av ett presstöd. Samtidigt är det olyckligt att stöden, det akuta och det mer långsiktiga, kopplas till just den här krisen, vars konsekvenser vi inte ens sett början av.

Den rådande situationen beskrivs allmänt så här: människors behov av nyheter (om covid-19) är enormt men samtidigt försämrats mediebolagens ekonomiska förutsättningar för att producera dessa nyheter. Beskrivningen är korrekt, men det är problematiskt om mediernas roll och deras stödbehov villkoras med coronavirusutbrottet.

Oberoende nyhetsmedier behövs oavsett av omständigheterna och deras existens har varit hotad redan länge. Det här vet Grundström, som i sin rapport konstaterar att journalisternas antal minskat med en tredjedel under 2010-talet. Det här vet minister Harakka, som säger att Finland inte haft en mediepolitik på 10 år.

Men eftersom stödförslaget introduceras när ett helt samhälle står med mössan i hand utanför budgetförhandlingarnas dörr, så kommer det att politiseras och rangordnas bland alla andra stödbehov.

OCKSÅ UTAN OPPOSITIONENS välsignelse får regeringen säkert till stånd ett riktat akut stöd, kanske till och med ett permanent stöd. Men omständigheterna kommer att göra stödet blygsamt och dess långsiktiga överlevnad osäker.

Dan Lolax ●
dan.lolax@kuntaliitto.fi
Twitter: @danlolax
Skribenten är redaktionschef
på Kommuntorget

FÖRE DEADLINE

Nu ska köttpirogens historia få en egen bok

Fotografen **Robert Seger** hörde till de lyckliga som beviljades stipendier i stiftelsen för främjande av journalistisk kultur Jokes utdelning i april. Liksom många andra journalister och fotografer har Seger sett det ena uppdraget efter det andra gå upp i rök i coronakrisens kölvatten.

"Allt jag hade bokat i kalendern försvann på några dagar och tidskrifterna som brukar beställa mat- och resereportage avvaktar ännu för att se hur hela situationen utvecklas", säger Seger.

Tack vare stipendiet på 5 800 euro kan han nu ägna sig åt att utforska något som han brinner för – mat och kulinarisk historia. Tillsammans med skribenten **Kalle Kirstilä** ska han gräva i köttpirogens historia.

"Lihisen antas komma från öst, men ingen annanstans görs sådana köttpiroger som i vårt land. Den har en okänd historia, i motsats till söta bakverk som är väldokumenterade långt bakåt i tiden."

Han har jobbat ihop med Kirstilä tidigare, bland annat med en bok om kål, *Pieni suuri kaali*, som kom ut 2011. Det aktuella bokprojektet går under arbetsnamnet *Lihapiirakan gastronomista historiaa* (Köttpirogens gastronomiska historia) och väntas komma ut i början av 2021.

Inför arbetet med den nya boken har Seger och Kirstilä redan kartlagt femton lokala bagerier runtom i landet, som de kommer att besöka. Villmanstrand betraktas som något av köttpirogens

huvudstad i Finland, men även Nyslott och Tavastehus håller fanan högt.

"Det finns förstås många roliga berättelser att samla in från olika städer. Jag är rädd att vår lihis kommer att trängas undan av snabbmat från andra delar av världen och därför är det viktigt att bevara recepten och dokumentera hela fenomenet."

Nu får han alltså göra en inrikesresa och utforska lokal snabbmatskulinarism. På frågan om hans egen favorit sviker han inte hemstaden Åbo. Svaret kommer snabbt:

"En lihis kahella nakilla vid Martinsbrons grill."

Johan Svenlin

FOKUS

Retki-lehden päätoimittaja Petri Laine
selvittää, millaisessa teltassa lukija nukkuu
parhaiten

Manu Haapalainen, teksti ● Joel Ahola, kuva

Usein valitellaan, että nykysuomalaiset ovat etääntyneet luonnosta. Retki-lehden **Petri Laine** kuitenkin sanoo, että luonnossa liikkumisen suosio on kasvanut vuodesta 2014, jolloin hän aloitti lehden päätoimittajana.

"Luontopolulla reppu selässä vaeltaminen kiinnostaa, sen kertovat myös lukijatutkimuksemme", Laine sanoo.

"Retkeilyn kasvava suosio tuo myös uusia lukijoita. On pitänyt miettiä tarkasti, kenelle lehteä tehdään."

Retki on suunnattu ennen kaikkea lukijoille, jotka jo osaavat retkeillä. Haaste on palvella sekä syvästi perehtyneitä eräilijöitä että retkeilykärpäsen pureman hiljattain saaneita.

"Visuaalisesti komeaa lehteä on ilo tehdä", Laine sanoo.

"Nautin myös siitä, että tässä lehdessä saa kertoa mukavista asioista. Aiemmassa uutistoimittajan työssäni näin ei usein ollut."

Laine retkeilee totta kai itsekin. Päätoimittajan suosikkikohta on enemmänkin mielikuva kuin konkreettinen paikka.

"Auringonpaisteinen tunturin rinne, jossa on vahvasti tuoksuva varvikkoa, johon voi kellahtaa ja katsella kauas laaksoon." ●

Petri Laine testasi toukokuun alkupuolella Retki-lehdelle kotatelttoja.

"Retkeily on aina ollut lähellä sydäntäni, vaikka olen alkanut harrastaa sitä systemaattisemmin vasta nyt aikuisiällä", Laine sanoo.

"Realistisempi kuva työstäni olisi silti sotkuinen työpöytä ja kaksi monitoria."

Ville Eloranta ● Twitter: @ville_eloranta
Kirjoittaja on Helsingin Sanomien kielenhuollosta
vastaava toimittaja ja suomen kielen lautakunnan
jäsen.

Arvoisat kansalaiset, muistakaa resilienssi!

Alkaakohan julkisen viestinnän ketteryysbuumi laantua? Viimeistään koronaviruspandemia tuntuu nostaneen esiin *ketteryden* serkun *resilienssin*, jota toivotaan nyt ihmisiltä ja yrityksiltä.

Kovin erinäköisissä sanoissa on lopulta paljon samaa. Kumpikin ammentaa liike-elämästä. Lisäksi yhteistä on merkityksissä: *ketteryys* on erään määritelmän mukaan ”työskentelemistä muuttuen ja mukautuen”, kun taas hiljattain *Kielitoimiston sanakirjaankin* päässyt *resilienssi* selitetään ”kyvyksi pysyä toimintakykyisenä vaikeissa muutostilanteissa ja palautua niistä”.

Ketteryys tuntui silti helpommin nieltävältä kuin *resilienssi*, joka lieenee monelle yhä vieras. Tyhjästä sekään ei ole kieleen tullut: sanaa on käytetty jo pitkään tieteessä. Suomentaja **Tero Valkosen** mielestä kyseessä on oivallinen esimerkki sanasta, jolla on ”sekä täysin asiallista, usein psykologiapohjaista käyttöä että höl-

mön kuuloista ja pelkkään trendiin perustuvaa konsulttikäyttöä”.

Lohdullista – mutta samalla oireellista – on se, että moni journalisti pyrkii edelleen selittämään *resilienssin*. Joitain kirjoittajia taas saisi hieman vahtia. Esimerkiksi *Kauppalehti* julkaisi hiljattain tekstin, jossa brändivastaavaksi ja brändineuvojaksi esittäytyvät kolumnistit ovat kyllästäneet sisällön paitsi selventämättömällä *resilienssillä* myös *ballistiikalla*, *fokuksella*, *missiolla*, *portfoliolla*, *positiolla* ja *redundanssilla*.

Jos haluaa olla hieman häijy, voi huomauttaa, että *ketteryden* taustalla oleva englannin *agility* on suomalaisille tunnetuin koirien ketteryyskokeena ja adjektiivilla *resilientti* on vielä *Suuressa sivistyssanakirjassa* (2000) lähinnä esineisiin yhdistyvä merkitys: entiseen muotoonsa palautuva, joustava, kimmoisa. Ehkä on kuitenkin rakentavampaa sanoa, että *resilienssin* voi suomentaa kätevästi vaikkapa *sopeutumiskykyksi*.

TUTKITTUA

Mediatietoisuuspelejä auttaa tunnistamaan valeutiset

Cambridgen yliopiston tutkijat ovat kehittäneet *Bad News* -nimisen pelin, joka voi auttaa torjumaan valeutisten leviämistä.

Pelaaja rakentaa tyhjästä oman valeutis-imperiuminsa Twitteriä muistuttavassa ympäristössä. Peli esittelee erilaisia petollisen tiedonvälityksen strategioita, kuten salaliittoteorioita, tunnepitoista kieltä ja ryhmäpolarisaatiota. Pelaajan tulee näiden menetelmien avulla houkutella itselleen mahdollisimman paljon seuraajia, mutta samalla välttää uskotavuuden menettämistä.

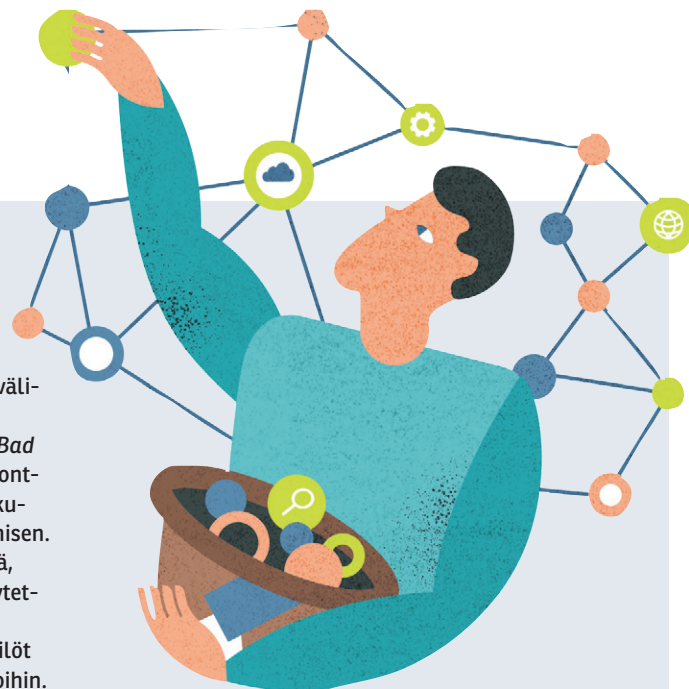
Jo viime vuonna julkaistiin tutkimus, jossa *Bad News* näytti auttavan pelaajia suojaamaan valeutisilta. Nyt asiaa on testattu satunnaistetulla vertailukokeella, ja tulokset ovat edelleen lupaavia. *Journal of Cognition* -lehden julkaisemassa tutkimuksessa todetaan, että peli parantaa ”merkittävästi” ihmis-

ten kykyä tunnistaa virheellisen tiedonvälityksen menetelmiä.

Tutkijat jakoivat 196 henkilöä kahtia *Bad News* -ryhmään ja *Tetristä* pelaavaan kontrolliryhmään. Koehenkilöiden medialukutaitoa mitattiin ennen ja jälkeen pelaamisen. Mittauksessa tutkittavien piti määritellä, kuinka luotettavina he pitivät heille näytettyjä uutisotsikoita.

Bad News -peliä pelattuaan koehenkilöt uskoivat aiempaa vähemmän valeotsikoihin. Myös tutkittavien luottamus omiin arviointitaitoihin lisääntyi. Itseluottamuksen kasvu näkyi selvimmin juuri niillä ihmisillä, joiden arvostelukykyä pelaaminen paransi.

Tutkimuksen taustalla on teoria, jonka mukaan valeutiset leviävät viruksen tavoin. Lääketieteellisen vertauskuvan innoittamina tutkijat ovat yrittäneet keksiä ”kognitiivisia rokotteita” torjumaan leviämistä. Siitä on kyse

valeutispeleissäkin: sen avulla ihmiset voivat altistaa itsensä psykologisille vaikutusmenetelmille turvallisesti ja pieninä annoksina.

Juha Matias Lehtonen

Jari Peltomäki, 49, aloitti huhtikuun lopussa *Seiskan* vastaavana päätoimittajana. Hän on toiminut julkaisun vt. päätoimittajana alkuvuodesta lähtien. Peltomäki on ollut Allerilla toimittajana noin 20 vuotta. Hän on työskennellyt myös freelance-toimittajana, vaikuttajamarkkinoinnissa, juontajana ja tapahtumajärjestäjänä.

Seiskan Jari Peltomäki haluaa tarjota laadukkaita sirkushuveja

Millaisen viihdemedian saat johdettavaksesi? Miten Seiskalla menee?

Seiska on hyvässä vedossa. Kun lehti perustettiin vuonna 1992, alalla naureskeltiin, että tuollainen räikeän värikäs läty ei lama-aikana pärjää. Mutta totuus on, että viihteelle on tilausta, kun arjessa on vaikeaa. Nyt on sama juttu koronan takia. Pääsiäisen jälkeisellä viikolla *Seiska.fi*:ssä tahkottiin kävijämääriltään historian kolmanneksi paras viikko.

Seiska tavoittaa lähes 750 000 lukijaa viikossa. Miksi? Mikä on menestyksen salaisuus?

Seiska on Suomen markkinoilla ainutlaatuinen. Meillä ei ole viikkolehdistä kilpailijoita, ja iltapäivälehdetkin ovat vähentäneet viihdejournalismin. Jos haluaa lukea julkaisista, olemme ainoa vaihtoehto. Teemme hyvää journalismia. Minua on aina ärsyttänyt viihdejournalismin aliarviointi. *Seiskassa* on kekseliäitä otsikoita ja hyviä haastatteluja. Teemme lehteä ketään kumartelematta, mutta tolkulla ja ilon kautta.

Mihin suuntaan viet Seiskaa?

Printtilehti on hyvällä mallilla ja sen muoto on ihmisille tuttu, joten suuria muutoksia ei ole tarkoitus tehdä. Vastapainona julkis-blingblingille tuomme hyväntuulista human interestiä hieman enemmän takaisin. Nettipuolella on jo alettu panostaa siihen, että videotuotantoa tulee lisää.

Missä Seiska ei ole hyvä? Missä pitää parantaa?

Heti paljon vaikeampi kysymys! En oikein

tiedä, tässä on kuitenkin 28 vuotta *Seiskaa* takana, ja oppirahat on monessa asiassa jo maksettu.

Olet ollut Allerilla eri rooleissa yli 20 vuotta. Mitä uutta tuot porukallesi päätoimittajana?

Olen lähestyttävä isäntä, ihminen, joka tuntee *Seiskan* brändin ja talon joka nurkan. Tiedän, mihin pystymme. Satsaan myös yhteishengen luomiseen. Olen leppoisa mutta en lepsu. Hyväntuulinen isäntä tuli taloon!

Mitä vahvuuksia Seiskan toimituksella on?

Tämä aika osoittaa, miten täynnä rautaisia ammattilaisia toimituksemme on. Jutunaiheet ovat kiven alla. Porukka pystyy silti tuottamaan uutisia, jopa kohu-uutisia. Kun ei ole tapahtumia eikä pressejä, toimittajien omat kontaktit korostuvat entistä enemmän, se että uskaltaa tarttua luuriin, ja se että on uutisnenää.

Millaista on tehdä viihdelehteä korona-aikana?

Päätimme nopeasti, että kerromme koronasta vain julkisten kautta. Emme julkaise yhtään otsikkoa, jossa korona vei kaikki työt. Se on kuultu taiteilijoilta ja julkiksilta jo monesti. Kaikki uutismediat ovat täynnä koronaa. *Seiskan* tehtävä on tuoda muuta ajateltavaa. Onneksi tässä on ollut isoja kohuja, kuten **Sofia Belórf** ja **Martina Aitolehti** -kuviot. Ne ovat sirkushuvia kansalle.

Manu Haapalainen

Kullaa kestää gallupmuistoissa

Kullaan kunta liittyi Ulvilan kaupunkiin vuoden 2005 alussa. Kunnanvaltuusto päätti asiasta joulukuussa 2003.

Kuntaliitoskeskustelun käydessä kiivaimmillaan *Satakunnan Viikossa* oli Kullaa-teema. Työskentelin tuolloin lehdessä toimitusharjoittelijana ja minut lähetettiin Kullalle juttuja tekemään. Haastattelin ensin paikallista rakennusalan yrittäjää ja kysyin sitten, olisiko firmassa joku työntekijä, jota voisinkin jututtaa Kullaan ja Ulvilan kuntaliitosta käsittelevään gallupiin. Firman johtaja etsi minulle mukavan tuntuksen työntekijän haalareissa ja kehotti kysymään tältä.

”Mitä mieltä olet Ulvaan-Kullilan kuntaliitoksesta”, kysyin reippaasti.

Minua alkoi nolottaa valtavasti, kun tajusin tahattoman sanaleikkini. Nauru kupli vatsassani ja korvani punoittivat häpeästä, mutta haastateltava ei huomannut mitään, vaan pohti vastustaan. Sain ponnisteltua, pysyin pökkana, kirjasin vastauksen ja otin valokuvan.

Jatkoin matkaani Kullaan keskustaajamaan eli kirkonkylälle etsimään lisää vastaajia gallupiin. Kylänraitilla oli autiota. Ilmeeni kirkastui, kun näin siististi pukeutuneen vanhemman miehen tulevan ulos kaupasta. Kipaisin paikalle, esittäydin ja kerroin etsiväni haastateltavia kuntaliitosta koskevaan gallupiin.

”Vastaisin mielelläni, mutta olen kunnanjohtaja”, hän sanoi ystävällisesti.

Olin voinut vajota maan alle – jo toisen kerran sinä päivänä.

Lopulta vastaajatkin löytyivät ja jutut ilmestyivät. Moni juttukeikka on vuosien varrelta jo painunut muistin hämärään, mutta Kullaan keikka ei unohdu.

Sanna Jääskeläinen

Kirjoittaja on Satakunnan Viikkolehden tuottaja.

MITÄ SINULLE ON SATTUNUT JA TAPAHTUNUT? LÄHETÄ TARINASI OSITTEESEN JOURNALISTI@JOURNALISTILIITTO.FI

Sami Koiviston mukaan journalistien häirinnän esillä pitäminen madaltaa kynnystä puhua siitä. Hän korostaa, että häirintä on myös työsuojelukysymys, josta työnantajalla on vastuunsa. "Kenenkään ei pidä kokea, että häirintä on luonnollinen osa tätä työtä", Koivisto painottaa.

MEDIATALOT OHJEISTAVAT HÄIRINNÄN KOHTAAMISTA VAIHTELEVASTI – YLE JAKOI OHJEENSA KAIKILLE

Tiina Harvia ja Laura Naskali, teksti ● Heli Saarela, kuva

Kaikki toimittajan kohtaama kommentointi ei ole tervetullutta kritiikkiä. Journalisti kysyi seitsemästä isosta mediatalosta, miten toimituksissa on varauduttu häirintään ja epäasialliseen palauteeseen.

Täsmällisen kirjallisen ohjeistuksen vihapuheen ja häirinnän kohtaamiseen on tehnyt ainakin Yle. Kaikissa toimituksissa häirintään on kuitenkin varauduttu erilaisin ohjeistuksin ja usein myös koulutuksin.

Pääsääntöisesti toimittajia on ohjeistettu ilmoittamaan toimitukseen tai sen työntekijöihin kohdistuvasta häirinnästä ja uhkauksista esimiehelle.

"Kaikenlaisen häirintään ja vihapuheeseen on valmis toimintamalli ja ohjeistus. Se on käyty henkilöstön kanssa läpi ja käydään läpi aina uusien työntekijöiden tullessa", *Aamulehden* vastaava päätoimittaja **Jussi Tuulensuu** sanoo.

"Yhteydenpitoa ei tarvitse hoitaa itse, vaan ahdistavat viestit on syytä antaa esimiehen tai päätoimittajan huoleksi", Tuulensuu jatkaa.

Toimitukset kertovat tunnistavansa kokemuk-

sesta juttuaiheet ja aihepiirit, jotka saattavat herättää häiritseviä yhteydenottoja. *Maaseudun Tulevaisuudessa* on esimerkiksi linjattu, ettei yksittäinen toimittaja joudu vastaamaan kiistoja herättävästä kokonaisuudesta yksin omalla nimellään. Nimi voidaan myös jättää pois tai juttu voidaan panna työryhmän nimiin.

Samaa käytäntöä noudatetaan myös *Kalevassa*.

YLE JULKAISI alkuvuodesta työntekijöilleen ohjeet, joihin koottiin kaikki olennainen tieto häirintätilanteiden varalle: kuinka häirintätilanteen voi tunnistaa, keneen olla siitä yhteydessä ja mistä saa apua.

Ohjeesta tehtiin myös suppeampi versio julkiseen käyttöön vapaasti jaettavaksi ja hyödynnettäväksi.

"Käytännössä tuki räätälöidään aina tilanteen mukaan. Konsultaatioapua tarjotaan paitsi talon omalle väelle, myös freelancereille", Ylen vuorovaihtuspäällikkö **Sami Koivisto** kertoo.

Ohjeiden lisäksi Yle järjestää työntekijöilleen aiheesta koulutusta. Tukea saa myös toimituksessa

käytävien keskustelujen ja terveydenhuoltopalveluiden kautta.

KAIKISSA HAASTATELLUISSA yhtiöissä oli linjattu, että vakavat uhkailu- ja häirintätapaukset viedään poliisin arvioitaviksi. Tällaisia tapauksia on ollut vähän.

Esimerkiksi Sanoma-konsernin turvallisuus-päällikkö **Kari Nieminen** kertoo puuttuvansa vuosittain pariin häirintätapaukseen. MTV:n vastaavan päätoimittajan **Tomi Einosen** mukaan toimitus on parin viime vuoden aikana ollut yhteydessä poliisiin kahdesti.

Iltalehden vastaava päätoimittaja **Erja Yläjärvi** toivoo avoimempaa keskustelua toimittajiin kohdistuvasta häirinnästä.

"Häirintä on kuormittavaa, vaikka se ei olisikaan suoranaisesti uhkaavaa."

Hän toivoo, että alan sisällä jaettaisiin vertaistietoa siitä, millaisia keinoja toimituksissa on löydetty häirinnän ehkäisemiseen. ●

Juttu on osa Voionmaan opiston toimittajaopiskelijoiden tekemään kokonaisuutta, joka käsittelee häirintää ja vihapuhetta.

Journalisti julkaisee jutut verkkolehdessä.

MEDIATUKI ON DEMOKRATIATUKI – JA POLIITIKKOJEN OLISI AIKA YMMÄRTÄÄ SE

Rauni Virtanen aloitti työnsä *Etelä-Suomen Sanomien* ulkomaantoimittajana vuonna 1969. Häntä pyydettiin erikoistumaan Latinalaiseen Amerikkaan. Seuraavana vuonna hän matkusti rahtilaivalla Rioon.

Maa maailma muuttui ja samoin media. *Etlarin* koko ulkomaantoimitus lopetettiin yli kymmenen vuotta sitten. Toimitus ei juuri matkusta enää Hollolaa pidemmälle.

JOURNALISTITIEN MÄÄRÄ on vähentynyt yli 30 prosenttia kymmenessä vuodessa. Aikaa työn tekemiseen kunnolla on harvoin ja rimaa pyydetään laskemaan. Freelancereilla on vähemmän töitä, ja niistä myös maksetaan vähemmän. Virheet leviävät, kun taustoja ei ehditä tsekata.

Onko se osakkeenomistajien ahneutta? Mainokset ahmivien Googlen ja Facebookin syytä?

Sitäkin, mutta Suomessa median toimiminen on vaikeaa myös valtion linjausten takia: Postin jakelukustannukset ovat nousseet yli 60 prosenttia kymmenessä vuodessa. Arvonlisäverot ovat korkeat ja mediatukia ei ole.

Tanskassa median tuet ovat arvoltaan suunnilleen 170 miljoonaa euroa suuremmat kuin Suomessa. Silä palkkaisu Suomessa yli 2 500 journalistia lisää, kun kaupallisessa mediassa työskentelee vakituisesti noin 3 500 journalistia.

Koronatukea Tanska on antanut medialle normaalin tuen lisäksi jo 24 miljoonaa euroa, Ruotsi 54 miljoonaa, Norja 26 miljoonaa ja Suomi 0 euroa.

RIOON ON TURHA haikailla, mutta tämän päivän median toimintaedellytyksistä on pidettävä huolta. Niistä päättäminen on ollut Suomessa aina vaikeaa. Miksi?

Yksi syytä on, että mediaa käsitellään Suomessa kuten mitä tahansa yritystoimintaa. Tukea ei pidetä demokratian ja tiedonvälityksen tukena kuten muissa Pohjoismaissa.

Median tehtävä on kuitenkin kertoa kansalaisille siitä, miten heidän rahojaan käytetään. Median asia

ei ole vain median asia. Se on kansalaisten asia. Ja tämä tuntuu poliitikoilta unohtuneen.

VASTIKÄÄN PÄÄSTIIN vähän alkuun, kun viestintäministeri **Timo Harakka** (sd.) sanoi pohtivansa selvityshenkilö **Elina Grundströmin** ehdottamaa koronatukea medialle. Pieni osa siitä olisi harkinnanvaraista.

Alkoi heti arvostelu: Hallitus ostaa journalisteja! Hallitus haluaa päättää, mikä on oikeaa journalismia! Siitä esityksessä ei ollut kyse. Ja lykkyä tykö vain sille, joka yrittää muutamalla miljoonalla ostaa alan, jonka kokonaisliikevaihto on yli kolme miljardia.

Muissa Pohjoismaissa ei käydä ”Hallitus haluaa päättää, mikä on oikeaa journalismia”-keskustelua. Säännöt ovat selvät, tukia maksetaan ja valtio ei puutu sisältöihin. Suomessakin maksetaan jo nyt pientä tukea vähemmistökielten lehdistöille. Ei valtio niiden käänsisällöstä päästä.

Jos on huolissaan siitä, miten valtio tuki vaikuttaa journalismiin, eikö pitäisi olla yhtä lailla huolissaan siitä, haluavatko poliitikot vaientaa median, koska eivät halua sitä muiden Pohjoismaiden tapaan tukea?

Journalistiliitto ja Medialiitto ovat ehdottaneet, että mediatuki jaettaisiin palkkatukena journalistiseen sisällöntuotantoon. Sitä saisivat mainosmyynnissä koronakriisin takia eniten kärsineet tiedotusvälineet.

MEDIAN TOIMINTAEDELLYTYKSISTÄ pitää puhua, koska niillä on suora vaikutus kaikkiin alalla työskenteleviin.

Mietitään, miten voisi olla: Aika riittää taas työn tekemiseen. Näkökulmia pohditaan ja faktat ehtii tarkistaa. Kollegoiden määrä kasvaa ja krooninen kiire helpottaa. Freelancer elää työllään. Lukija, kuulija ja katsoja huomaa, että sisältö kiinnostaa yhä monipuolisemmin ja aiheita käsitellään laajemmin.

Ja me saamme yhä useammin tehdä työmme kunolla ja olla ylpeitä siitä. ●

Verkko toi uutta ay-koulutukseen

Luottamushenkilöiden ja työsuojeluvaltuutettujen koulutus on perinteisesti järjestetty lähiopetuksena. Korona muutti tämän. Kevään peruskurssin miniversio sekä työaikaa koskevat teemapäivät järjestettiin Teams-sovelluksessa. Myös liiton muita koulutuksia on toteutettu verkossa.

Verkkokoulutus osoittautui yllättävän käteväksi ja vuorovaikutukselliseksi koulutusmuodoksi. Luennollisuus korostui, mutta pienessä ryhmässä pystyttiin myös puhumaan. Osin verkko oli jopa livenä järjestettävää koulutusta jäsentyneempää.

Toimivinta etäkoulutuksessa on Teamsin keskusteluosio. Kysymykset voi esittää heti, kun ne nousevat mieleen, ja niihin vastataan sopivana ajankohtana. Keskustelua kannattaa pitää silmällä koko koulutuksen ajan, jotta kaikki kysymykset ja näkemykset huomataan käsitellä.

Etäkoulutusta liitto järjestää varmasti jatkossakin. Se voi olla paras tapa teemoihin, joissa vuorovaikutus, vertaisuus ja yhteisöllisyys eivät tuo asiasisältöön suurta lisä. Harjoituspainotteisissa koulutuksissa, joissa ryhmäkeskustelut ovat tärkeitä, etävälineet lienevät hankalia. Joissain koulutuksissa voidaan yhdistää esimerkiksi luento-osuuksiin lähi- ja etämahdollisuus.

Ay-koulutuksista sovitaan työnantajapuolen kanssa. Journalistiliiton kannattaa siis esittää ensi vuoden koulutussopimukseen myös etäkoulutuksen mahdollisuus työaikana.

Terhi Tarvainen

Kirjoittaja on Journalistiliiton työehtoasiamies.

Teräväkielinen pomo muisti myös kannustaa

PÄÄTOIMITTAJA PEKKA HYVÄRINEN
20.7.1951 KUOPIO – 10.5.2020 HELSINKI

Entinen päätoimittaja **Pekka Hyvärinen** kuoli 68-vuotiaana pitkän sairauden uuvuttamana.

Hyvärinen siirtyi *Suomen Kuvalehden* päätoimittajan paikalta MTV:n uutisten johtoon vuonna 1992.

MTV sai oman kanavan, ja Hyvärinen pisti tuulemaan. Journalismi nousi uudelle tasolle. Hän käynnisti *Mediauutiset*, *Talousuutiset* ja tutkivan journalismin *Kolmas aste* -ohjelman, josta jalostui arvostettu 45 minuuttia.

Intohimoinen uutispomo janosi "uutta tietoa", jota journalistin tuli kansalle välittää. Päätoimittajana hän oli läsnä, joten palautetta tuli. Kritiikin vastapainoksi hän kehui ja kannusti auliisti.

JSN:n johdossa Hyvärisen kausi jäi kahteen vuoteen. Puheenjohtaja ei hyväksynyt vapauttavaa niin kutsutussa lautakasajutussa ja erosi sillä hetkellä, kun kopautti päätöksen pöytään.

Hyvärinen oli vaikutusvaltainen journalisti – suurten linjojen mies, jota ei vaatimattomuus vaivannut. Samalla mitalla riitti myös huumoria.

Eräänä iltana hän piipahti uutisten taustalla Hitchcock-tyyliin. Sukulaisille piti esitellä laihdutuskuria. Bravuuereihin kuului pötköpäisen *Palokuntalaulun* yhteislaulaminen uutisten kekkeissä.

Ylpein Pekka oli puolisoistaan ja pojastaan. Meille toimittajille hän oli teräväkielinen ja älykäs pomo, joka nautti seuraelämästä – ja leivoksista.

Kari Pyrhönen

Kirjoittaja on MTV Uutisten toimittaja.

Uutisia, ei niinkään analyysijä

TOIMITTAJA OLLI POHJANPALO
21.3.1954 HAMILTON KANADA – 11.5.2020 HELSINKI

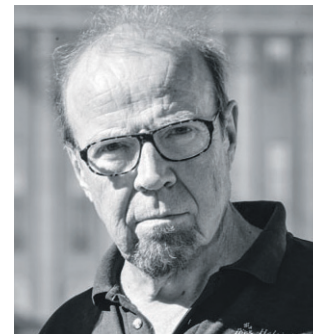
Toimittaja **Olli Pohjanpalo** kuoli kotonaan Helsingissä syöpään. Hän oli 66-vuotias.

Pohjanpalo oli jo lukiossa hyvä kirjoittaja, jonka aineita opettaja luetutti muille esimerkiksi. Hän opiskeli Helsingin yliopistossa maisteriksi pääaineenaan maantiede.

Toimittajan ura alkoi *Alueuutisissa*, *Uusimaa-lehdessä* ja *Kansan Uutisissa*, josta hän siirtyi 1989 *Helsingin Sanomien* kaupunkitoimittajaksi. Poliittikan toimittaja Pohjanpalosta tuli 2008.

Hän aloitti työmarkkinatoimittajana ja pärjasi tehtävässä erinomaisesti. Entinen esimies kehuu Pohjanpalon hyviä kontakteja ja työmarkkinoiden mekanismien ymmärrystä. Myöhemmin hänestä tuli eduskuntatoimittaja.

Pohjanpaloa kiinnostivat erityisesti uutiset, ei niinkään analyysit.

Hän oli luonteeltaan mukava ja suorapuheinen. Se tarkoitti, että päälliköiden "hölmöt ideat" saivat ansaitsemaansa palautetta.

Olli ei ollut isojen seurueiden äänekkään meuhkaaja vaan pikemin juro mies, joka tykkäsi jutella kahden kesken. Se oli hyvä tapa hankkia uutisia eduskunnan kuppilassa, jossa hän viihtyi hyvin.

Pohjanpalo jäi eläkkeelle helmikuussa 2018. Hän hankki vaimonsa kanssa omakotitalon Mikkelin Anttolasta. Tarkoitus oli vaihtaa Tapaninvainion talo pienempään kaupunkiasuntoon Helsingissä. Se projekti jäi kesken.

Antti Manninen

Kirjoittaja on Olli Pohjanpalon työtoveri.

Direktsändningarnas man

REDAKTÖR TOMAS EK
6.1.1957 HELSINGFORS – 2.5.2020 HELSINGFORS

Programledaren på Yle Vega **Tomas Ek** dog den 2 maj på Jorvs sjukhus efter en kort tids sjukdom.

Under de 40 år som Tomas Ek jobbade på Yle var han med om alla stora förändringar inom den finlandssvenska radiovärlden. Han började som freelance-redaktör på musikradion och då det första flödesprogrammet, morgonprogrammet *Arla* startade, ville **Cay Karlsson** ha honom med som programledare.

Hans musikalitet och tekniska kunnande var till stor nytta då det gällde att bjuda lyssnarna på överraskningar. I programmet *Jag och Evert Taube* kombinerade han briljant gamla inspelningar med sina egna frågor och det blev som en fiktiv intervju med den svenska trubaduren. Det uppmärksammades också internationellt och fick tredje pris i en radiotävling i Monte Carlo.

Tomas Ek var direktsändningsarnas man. Att våga sitta i en stu-

dio och ta emot samtal kräver både mod och erfarenhet. Men det räcker inte. Du måste samtidigt vara lyhörd och ödmjuk för att få en främmande människa att öppna sig och våga berätta sin historia. Tomas var en mästare på det här. Han jobbade alltid med lyssnaren i fokus vilket man på ett stort bolag som Yle ofta glömmer bort.

Både ung som gammal redaktör på Yle minns honom med värme som en kollega som alltid ställde upp då man behövde hjälp. För lyssnarna finns det ingen som kan fylla det tomrum som Tomas Ek lämnade efter sig i Yle Vega.

Kjell Ekholm

Skribenten är Tomas Eks vän och kollega under många år.

"Julkaistu kuva oli hyvä kuva"

VALOKUVAAJA MAURI VUORINEN
11.10.1928 HÄMEENKYRÖ – 30.3.2020 TAMPERE

Arvostettu lehtikuvaaja **Mauri Vuorinen** kuoli 91-vuotiaana Tampereella.

Vuorinen aloitti uransa 1949 harjoittelijana **Armas Viitasalon** valokuvaamossa. Sieltä hän siirtyi Olympia-Kuvaan sekä Sanoma-konsernin perustamaan Lehtikuvaan.

Uudessa Suomessa Vuorinen aloitti kuvaajana 1957. Päätoimittaja **Eero Petäjäniemi** uudisti lehteä ja kävi vastahyökkäykseen levikissä etumatkan saavuttaneen *Helsingin Sanomien* suuntaan. Perustettu Uuskuva-yksikkö oli tässä keskeinen.

Vuorinen ja muut Uuskuvan nuoret kuvaajat modernisoivat kuvajournalismia. Aitoutteen pääsemisessä auttoi kuvaustekniikan parantuminen. Vuorinen voitti 1968 Lehtikuvaajien kesäkuun kuvakilpailun.

Vuorinen kuvasi myös *Iltalehdelle* sen perustamisesta 1980 lähtien. Kun talon kuvaajat jaettiin 1980-lu-

vun lopulla, Vuorinen siirtyi täysin *Iltalehteen* jatkaen siellä eläköitymiseensä saakka.

Kuvattaville Vuorinen oli huo- maavainen, mikä loi heissä luottamusta. Pääministerinä **Urho Kekkosen** kutsui Vuorisen jopa Kesärannan saunaan. Muiden kuvaajien kanssa hän oli kollegiaalinen. Jos jonkun kuvaus epäonnistui, kilpailijalle lainattiin negatiivi.

Työyhteisössä Vuorinen oli kannustava eikä valittanut turhasta. Hänen mukaansa "julkaistu kuva oli hyvä kuva. Siitä tuli liksaa". Vuorinen osasi silti pitää puolensa – mutta silloinkin kohteliaasti.

Jyrki Vesikansa

Kirjoittaja on Mauri Vuorisen työtoveri ja ajoittain esihenkilö.

KOULUTUKSET

Miten torjua vihapuhetta ja vaikuttamista?

Kuuluuko toimittajan kestää vihapuhetta? Miten journalisteihin yritetään vaikuttaa ja mitä siitä seuraa? Vikes ja Journalistiliitto järjestävät uransa alussa oleville toimittajille Zoom-webinaarin, jossa pääsee keskustelemaan asiantuntijoiden kanssa aiheesta. Puhumassa ovat päätoimittajat Maria Pettersson ja Matti Posio, toimittajat Maria Manner, Johanna Vehkoo ja Susani Mahadura, verkkopersoona Luyeye Konssi eli Seksikäs-Suklaa, tutkijat Ilmari Hiltunen ja Mikko Hautakangas sekä hankepäällikkö Milla Aaltonen.

Aika: To 4.6. klo 15–18

Lisätiedot ja ilmoittautumiset: facebook.com/vikes.fi, 29.5. mennessä

Järjestäjä: Vikes ja Journalistiliitto

Toimitusharjoittelu ja etätyöt -keskustelut

Tampereen yliopisto järjestää yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa kesän aikana kaksi virtuaalista livekeskustelutilaisuutta toimitusharjoittelusta ja sen ohjaamisesta etätyössä. Keskustelujen tavoitteena on jakaa kokemuksia ja käytänteitä, etsiä ratkaisuja mahdollisesti esiin nousseisiin ongelmiin sekä kannustaa eteenpäin. Keskusteluista

ensimmäinen on tarkoitettu harjoittelussa oleville opiskelijoille ja toinen harjoittelujen ohjaajille.

Vinkkejä toimitusharjoittelun ohjaamiseen etänä on kerätty myös osoitteeseen toimitusharjoittelu.fi.

Aika: To 11.6. klo 15–16 (harjoittelijat) ja Pe 12.6. klo 14–15 (ohjaajat)

Lisätiedot ja ilmoittautumiset: toimitusharjoittelu.fi, maarit.jaakkola@tuni.fi, 8.6. mennessä

Järjestäjä: Tampereen yliopisto

Tekijänoikeutta kuvantekijöille -webinaari

Kopioito järjestää verkkoseminaarin, jossa käydään läpi tekijänoikeuskysymyksiä kuvantekijöiden ja visuaalisen viestinnän

Järjestätkö tapahtuman tai koulutuksen?

Lähetä tiivis kuvaus tapahtumastasi täältä: journalistiliitto.fi/fi/ilmoita-yhdistyksesi-tapahtumasta/

suunnittelijoiden näkökulmasta. Mitä oikeuksia tekijällä on ja miten voi hyödyntää muiden teoksia omassa työssään? Webinaari on maksuton.

Aika: Ke 3.6. klo 14–15

Lisätiedot ja ilmoittautumiset: bit.ly/tekijanoikeutta-kuvantekijöille

Järjestäjä: Kopioito

KOKOUKSET

ISSY:n vuosikokous

Itä-Suomen Sanomalehtimiesyhdistyksen vuosikokous järjestetään lauantaina 6.6. kello 11 Lappeenrannassa ravintola Ruustinnan tiloissa (Kaukaankatu 2). Kokouksessa käsitellään sääntömääräiset asiat. Yhdistys tarjoaa kokousväelle lounaan. Ilmoittautumiset kokoukseen yhdistyksen sihteerille jarmo.hamalainen24@elisanet.fi, p. 040 734 2878. Poikkeuksellisen tilanteen vuoksi kokoukseen ei järjestetä yhteiskuljetusta.

Aika: La 6.6. klo 11

Paikka: Ravintola Ruustinna, Kaukaankatu 2, Lappeenranta

Lisätiedot ja ilmoittautumiset: jarmo.hamalainen24@elisanet.fi

Järjestäjä: ISSY

KUOLLEITA

Oikeutta puolustava marjakapitalisti

TOIMITTAJA HELENA HYVÄRINEN
6.11.1950 TAMPERE – 1.5.2020
TAMPERE

Vapaa toimittaja Helena Hyvärinen kuoli lyhyen sairauden murtamana Pirkanmaan saattohoitokodissa. Hän oli 69-vuotias.

Tiedon penkominen ja kirjoittaminen olivat Hyväriselle nuoresta saakka tärkeitä. Hän valmistui Tampereen yliopistosta ekonomiksi, mutta vaihtoi pian journalismiin. Aluksi hän työskenteli taloustoimittajana *Etelä-Suomen Sanomissa*, sitten *Hämeenkyrön Sanomissa*, kunnes siirtyi freelanceriksi.

Hyvärinen kirjoitti vuosia muun muassa *Kotilääkäriin*, *Kaksplussaan* ja *Kotiliikkeen* sekä *Diabetes*-lehteen. Hänellä oli kristillinen vakaumus, ja Setlementti Naapurin lehden toimitussihteerin työ oli hänelle tärkeä tehtävä.

Oikeudenmukaisuus ja heikompien puolustaminen olivat Hyväriselle keskeisiä arvoja. Kun hän havaitsi vääryyden, hän tarttui herkästi puhelimeen ja ryhtyi

hoitamaan asiaa.

Työtoverina Helena oli reilu ja ystävällinen. Tampereen freelanceiden lukupiirissä opittiin tuntemaan Helena, joka osasi antaa rakentavaa palautetta. Hän piti kirjallisuudesta ja keskustelemisesta. Utelias mieli vei seikkailemaan niin junalla Venäjän halki Kiinaan kuin Turun saaristoon.

Helena viihtyi perheen ja ystävien seurassa, huvilalla ja luonnon helmassa. Meidän metsäystävien kesken häntä kutsuttiin ”marjakapitalistiksi”. Hän keräsi ämpärikaupalla metsän herkkuja ja viihtyi mättäillä illan pimenemiseen saakka.

Terhi Friman

Kirjoittaja on Helena Hyvärisen kollega ja ystävä.

Hyvä jäsen

Journalistiliiton päivystyspuhelimet palvelevat sinua koko kesän. Liiton toimisto on heinäkuussa auki arkisin klo 8.30–15 ja kokonaan kiinni 13.7.–24.7. Lisätiedot: journalistiliitto.fi/yhteystiedot

Hyvää kesää!

Bästa medlem

Journalistförbundets jourtelefon betjänar dig hela sommaren. I juli är förbundets kansli öppet på vardagar klockan 8.30–15 förutom 13.7–24.7 då vi håller stängt. Mera information: journalistiliitto.fi/sv/kontakta-oss/
Ha en skön sommar!

Suomen Journalistiliitto
Finlands Journalistförbund

SUOMEN JOURNALISTILIITTO

PUHELINVAIHDE / TELEFONVÄXEL
(09) 6122 330

KÄYNTIOSOITE / BESÖKADRESS
Säästöpankinranta 2, 7.krs.
00530 Helsinki
Sparbankskajen 2, 7. vån.
00530 Helsingfors

POSTIOSOITE / POSTADRESS
Siltasaarenkatu 16, 00530 Helsinki
Broholmsgatan 16, 00530 Helsingfors
PL 252, 00531 Helsinki /
Box 252, 00531 Helsingfors

SÄHKÖPOSTIT / E-POST
info@journalistiliitto.fi
jasenasiat@journalistiliitto.fi
etunimi.sukunimi@journalistiliitto.fi
fornamn.efternamn@journalistiliitto.fi
VERKKOSIVUT / WEBBSIDOR
journalistiliitto.fi
journalistforbundet.fi

FINKA / A-KASSA
finka.fi, (09) 8689 400

Suomen Journalistiliitto
Finlands Journalistförbund

Solja Virkkunen, 35

- Yhteiskuntatieteiden maisteri Tampereen yliopistosta.
- Työskennellyt free-toimittajana sekä toimittajana Aamulehdessä ja Palvelualojen ammattiliiton Pam-lehdessä.
- Kuluttaja-lehden avustaja vuodesta 2011. Toimitussihteeri vuodesta 2018.

Joskus on käytävä ihan pankkikonttorissakin, kuten Solja Virkkunen teki Nokialla. Lehteen Virkkunen kirjoitti pankkien päivittäispalveluista.

Solja Virkkunen tekee Kuluttaja-lehteen testejä, joista kirjoittaminen on erityisen tarkkaa työtä

Margit Alasalmen valinta

Ylen Radiouutisten juontajien ja tuottajien valinta on *Kuluttaja*-lehti ja sen tuotetestit.

"*Kuluttaja*-lehden toimitus tekee tärkeää ja laadukasta journalismia saralla, jolla se on kovin yksin", **Margit Alasalmi** sanoo.

"Lehti palvelee kuluttajia oivallisesti etenkin riippumattomilla tuotetesteillä ja palveluiden arvioinneilla. Kuluttajan testeistä löytyy luotettava apu ostopäätöksen tekoon. Lisäksi lehdestä saa tietoa kuluttajien oikeuksista ja velvollisuuksista.

Lehden artikkelit ovat hyvin kirjoitettuja ja aihevalinnat mielenkiintoisia."

Kuluttaja-lehti pyörii pääosin tilaustuloilla ja ilmestyy kahdeksan kertaa vuodessa. Lehden pääsee lukemaan verkossa maksimuurin takaa. Testejä voi ostaa myös yksittäin verkossa.

Tällä palstalla Journalisti pyytää ilmiantamaan loistavia alan tuotoksia. Viestiä vie seuraavaksi eteenpäin se, jonka työ esitellään palstalla.

Tommy Pohjola, teksti ● Konsta Leppänen, kuva

Kuluttaja-lehden kolmen journalistin ja kahden testeihin erikoistuneen työntekijän toimitus tuottaa ja tulkitsee tutkimustietoa tavaroista, tuotteista ja palveluista ja analysoi sitä lukijan puolesta. Tekstien on oltava erityisen selkeitä. Kaikki tiedot tarkistetaan moneen kertaan. Virheisiin ei ole varaa.

"Ei tämä luovuutta tapa, mutta numeroita ja muuta faktaa on aina ihan hullun paljon. Se tekee kirjoittamisesta ja tekstien editoimisesta todella tarkkaa. Testejä luetaan kuin piru Raamattua", toimitussihteeri **Solja Virkkunen** sanoo.

Huhtikuun *Kuluttaja*-lehdessä hän testasi yhdessä testauspäälikkö **Teemu Sysio** kanssa pankkien päivittäisiä palveluja. Raha-asioiden hoito etänä on erityisen mielenkiintoista nyt korona-aikana, kun oletettavasti entistä useampi suomalainen käyttää verkkopalveluja.

Lehti arvioi palveluiden monipuolisuuden, hinnan sekä asiakkaiden tyytyväisyyden pankkiinsa. Eräs johtopäätös on, että isot pankit eivät testissä loistaneet.

Kuluttaja on riippuvainen kansainvälisestä yhteistyöstä.

"On monia tuotteita, joiden testaaminen mahdollistuu laboratorioissa ulkomailla, kun kuluttajalehtiä on monta ympäri Eurooppaa. Se myös pitkälti määrittää, mistä *Kuluttaja* kirjoittaa.

Rahaanhan testaaminen kulminoituu, sillä testaus on monesti tosi kallista. *Kuluttaja*-lehdelle yhteen testiin osallistuminen maksaa sadoista euroista kymmeniin tuhansiin euroihin. Jokaisessa testissä on mukana kymmeniä tai jopa toista sataa tuotetta. Pankkeja ja vakuutusyhtiöitä testaamme itse.

Teemme noin kolmekymmentä testiä vuodessa. Pankkipalvelujen testaamista suunniteltiin pitkään. Koronavirusepidemian takia jutusta tuli entistä ajankohtaisempi", Virkkunen kertoo.

Testien rajaukset harvoin tyydyttävät kaikkia lukijoita, tai kuten tässä tapauksessa, testattuja pankkeja.

"Halusimme testiin palvelun, joka koskee mahdollisimman monia. Pankkitestistä olemme saaneet sekä risuja että ruusuja, kuten yleensä.

Lehdessämme ei ole mainoksia emmekä ota vastaan tuotteita tai muitakaan lahjoituksia. En koe, että meillä on varsinaisia kilpailijoita. Vältämme testaamasta tuotteita ja palveluita, joista kirjoittamiseen muut ovat erikoistuneet.

Olemme kaikki kuluttajia. Sana 'kuluttaja' lehden nimenä ei ehkä ole kaikkein muodikkain, pitäisi olla vaikkapa 'tiedostava kuluttaja', mutta muistaakseni kukaan ei ole keksinyt parempaakaan." ●

A watercolor illustration of a person in a small boat on a dark, stormy sea. The person is seen from behind, looking out at a large whale breaching the water. The sky is dark and filled with rain, with white streaks representing rain or lightning. The water is dark blue and purple, with white foam from the waves and rain. A speech bubble is positioned above the whale.

Suurin
osa viestintätyöstä
tehdään pinnan
alla.